

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain sekä eläusturvalain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettua lakia sekä eläusturvalakia siten, että niissä säädetään etuuksien toimeenpanosta ja rahoituksesta EU:n sosiaaliturva-asetuksen mukaisissa tilanteissa.

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin sisällytettäisiin säännökset kotihoidon tuen hoitorahan ja hoitolisän maksamisesta tilanteissa, joissa EU- tai ETA-maassa taikka Sveitsissä asuvalla lapsella on oikeus etuuteen Suomesta sosiaaliturva-asetuksen perusteella. Kansaneläkelaitos toimeenpanisi kotihoidon tuen ulkomaille maksamisen ja vastaisi toimeenpanosta aiheutuvista kustannuksista. Valtio rahoittaisi tuen niissä tapauksissa, joissa lapsi ei tosiasiallisesti asu Suomessa.

Eläusturvalain osalta ehdotetaan elätustuen toimeenpanon keskittämistä yhteen kuntaan tilanteissa, joissa lapsella ei ole kotikuntaa Suomessa, mutta hänellä on oikeus sosiaaliturva-asetuksen perusteella elätustukeen Suomesta. Sosiaali- ja terveysministeriö tekisi toimeenpanosta toimeksiantosopimuksen kunnan kanssa. Valtio vastaisi kokonaisuudessaan muihin EU- tai ETA-maihin maksettavien tukien rahoituksesta ja toimeenpanon kustannuksista. Valtio korvaisi toimeksiantosopimuksen tehneelle kunnalle myös kustannukset,

jotka aiheutuvat asetuksen soveltamiseen liittyvän asiantuntemuksen ylläpitämisestä ja muiden kuntien neuvonnasta.

Lisäksi eläusturvalakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös sosiaaliturva-asetuksen mukaisessa etuuksien yhteensovittamisessa tarvittavien tietojen luovuttamisesta Kansaneläkelaitokselle.

Elätustuen osalta kyse olisi todennäköisesti noin kahden vuoden väliaikaisjärjestelystä, sillä uudistetun sosiaaliturva-asetuksen tullessa voimaan arviolta vuonna 2007 elätustuki poistuu sen soveltamisalasta.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi muutettavaksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettua lakia siten, että perheen yhdestä alle kolmivuotiaasta lapsesta maksettavan kotihoidon tuen hoitorahan määrä korotettaisiin nykyisestä 252,28 eurosta 294,28 euroon kalenterikuukaudessa ja yksityisen hoidon tuen hoitorahan määrä korotettaisiin nykyisestä 117,73 eurosta 137,33 euroon.

Lisäksi ehdotetaan lisättäväksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin säännökset hoitolisän määrän vuositarkistuksesta.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 2005 alusta. Esitys liittyy valtion vuoden 2005 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) mukaan kotihoidon tuen maksamisen edellytyksenä on se, että lapsi tosiasiallisesti asuu Suomessa.

Myös eläusturvalain (671/1998) mukaan elätustukea maksetaan ainoastaan Suomessa asuville lapsille.

EY-tuomioistuimen 7 päivänä marraskuuta 2002 antaman ratkaisun (C-333/00 Maaheimo, jäljempänä Maaheimo-ratkaisu) mukaan

Suomen lasten kotihoidon tuki on sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin ja itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, jäljempänä sosiaaliturva-asetus, piiriin kuuluva perhe-etuus. Tuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaan (C-85/99 Offermanns, annettu 15 päivänä maaliskuuta 2001, jäljempänä Offermanns-ratkaisu, ja C-255/99 Humer, annettu 5 päivänä helmikuuta 2002, jäljempänä Humer-ratkaisu) myös elatustuki katsotaan asetuksen mukaiseksi perhe-etuudeksi yhteisön lainsäädäntöä sovellettaessa.

Sosiaaliturva-asetus määrittelee, tuleeko henkilön soveltaa jäsenvaltion sosiaaliturvalainsäädäntöä ja onko valtion maksettava etuuksia myös toisissa jäsenmaissa asuville henkilöille. Koska edellä mainittujen EY-tuomioistuimen ratkaisujen perusteella kotihoidon tuki ja elatustuki ovat sosiaaliturva-asetuksen piiriin kuuluvia perhe-etuuksia, ne tulee asetuksen mukaisesti maksaa Suomen sosiaaliturvan piiriin kuuluvan työntekijän tai työttömän henkilön lapsesta myös silloin, kun lapsi asuu tai oleskelee muussa EU- tai ETA-maassa taikka Sveitsissä. Kotihoidon tuki ja elatustuki on myös asetuksen mukaisesti sovitettava yhteen muualta maksettujen perhe-etuuksien kanssa.

Sosiaaliturva-asetus on Suomessa suoraan sovellettavaa oikeutta. Asetuksen takaamien oikeuksien toteuttamiseksi on kuitenkin tarpeen säätää kansainvälisistä tilanteista kansallisen lain tasolla ja luoda menettelyt, joilla etuuksien maksaminen toteutetaan käytännössä.

Sosiaaliturva-asetusta ollaan parhaillaan uudistamassa. Uudistettu sosiaaliturva-asetus toimeenpanoasetuksineen tulee todennäköisesti voimaan aikaisintaan vuonna 2007. Uudistetun asetuksen piiristä poistuvat elatustuen kaltaiset etuudet. Elatustuen maksaminen muihin EU- tai ETA-maihin on siten ajankohtaista ainoastaan uudistetun asetuksen voimaantuloon saakka. Sen sijaan kotihoidon tuki säilyy sosiaaliturva-asetuksen piirissä jatkossakin.

EY-tuomioistuimen Maaheimo-ratkaisun jälkeen lasten kotihoidon tuen sosiaaliturva-asetuksen mukaisesta toimeenpanosta ja siitä

aiheutuvan kustannusvastuun jakautumisesta on sovittu vuonna 2002 sosiaali- ja terveysministeriön ja Kansaneläkelaitoksen välisissä neuvotteluissa. Tukea voidaan maksaa tietyin edellytyksin myös Suomessa työskentelevän henkilön toisessa jäsenvaltiossa asuvasta lapsesta. Jos lapsi ei asu Suomessa, valtio vastaa tuen kustannuksista. Myös toiseen jäsenvaltioon maksettavan kotihoidon tuen toimeenpanosta vastaa Kansaneläkelaitos. Vaikka sosiaaliturva-asetus on voimassa olevaa oikeutta, tulisi ulkomaille maksettavan kotihoidon tuen rahoituksesta ja menettelystä tukea myönnettäessä säätää laissa.

Elatustuen maksaminen ulkomaille on tullut käytännössä ajankohtaiseksi kesällä 2003. Tällöin tuli esille ensimmäinen elatustukihakemus, jolla sosiaaliturva-asetuksen perusteella Suomesta elatustukeen oikeutettu henkilö haki elatustukea, vaikka lapsella ei ole Suomessa kotikuntaa. Elatustuen maksaminen hoidettiin kyseessä olleessa yksittäistapauksessa väliaikaisjärjestelyllä tekemällä toimeksiantosopimus elatustukihakemuksen vastaanottaneen kunnan kanssa. Sopimuksen mukaan kunta huolehti elatustuen toimeenpanosta ja maksoi elatustuen kyseessä olevien lasten huoltajalle ulkomaille. Tapauksessa ei tarvinnut suorittaa elatustuen perintää. Valtio vastasi tuen maksamisen kustannuksista.

Sosiaaliturva-asetuksen soveltaminen elatustukeen on ongelmallista. Elatustuen myöntämistä ja maksamista koskevat päätökset tehdään kunnissa ja myös elatusavun perinnän hoitavat kunnat. Rahoitusta ja toimeenpanoa koskevien kysymysten lisäksi mahdollisia ongelmia aiheuttavat elatustuen perintään liittyvät menettelykysymykset tilanteissa, joissa lapsi asuu ulkomailla. Elatusapujen perintä muodostaa nykyään melko työlään osan lapsen elatuksen turvaamiseen liittyvistä kunnan tehtävistä. Perintä ulkomailta vaatii erityisosaamista. Elatusvelvolliselta perityksi saadut suoritukset tulee myös maksaa lapselle ulkomaille siinä tapauksessa, että lapsi asuu toisessa jäsenmaassa.

Sekä kotihoidon tuki että elatustuki on sosiaaliturva-asetuksen mukaan yhteensovitettava muista maista maksettavien perhe-etuuksien kanssa. Vaikka ensisijainen vastuu perhe-etuuksien maksamisesta olisikin työn-

tekijän työskentelyvaltiolla, lapsen asuinmaalla voi olla toissijainen vastuu etuuskien maksamisesta. Jos lapsen asuinmaan lainsäädännön mukaiset perhe-etuudet ovat etuuden ensisijaisesti maksavan valtion etuuksia suurempia, asuinvaltion on maksettava lapselle etuuskien erotus. Asetuksen säännösten soveltaminen aiheuttaa monimutkaisia tilanteita, joissa selvitetään jäsenvaltioiden vastuuta etuuskien maksamisesta. Lisäksi joudutaan vertailemaan eri jäsenvaltioiden vastuuta suuruutta ja hoitamaan kahden tai useamman jäsenvaltion kesken täydentävän osan maksaminen.

Kansaneläkelaitos on sosiaaliturva-asetuksen täytäntöönpanomenettelystä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 574/72, jäljempänä täytäntöönpanoasetus, mukaan nimetty yhteyselin, jonka tehtävänä on välittää tietoa perhe-etuuskien maksamisesta eri maiden vastaavien laitosten ja viranomaisten välillä. Kansaneläkelaitoksella on kotihoidon tuen osalta etuutta toimeenpanevana viranomaisena käytössään etuuskien yhteensovittamisessa tarvittavat tiedot. Voimassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa Kansaneläkelaitoksella jo olevien tietojen käytön yhteensovittamisessa. Sen sijaan elatustuen osalta tiedot ovat kuntien hallussa, eikä tietoja voida luovuttaa Kansaneläkelaitokselle nykyisin voimassa olevan lainsäädännön perusteella, vaan tietojen saantia varten tarvitaan asiaa koskeva säännös elatusturvalakiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti maaliskuussa 2002 työryhmän selvittämään Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan soveltamiseen liittyviä ongelmia. Niin kutsuttu SOLMU 3-työryhmä esitti kesäkuussa 2003 valmistuneessa raportissaan (Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2003:22) muun muassa sosiaaliturva-asetuksen soveltamiseksi tarvittavien muutosten tekemistä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tukea sekä elatustukea koskevaan lainsäädäntöön. Työryhmän mukaan lailla tulisi säätää etuuskien toimeenpanosta sekä kuntien ja valtion välisestä kustannusvastuusta sosiaaliturva-asetuksen mukaisissa tilanteissa. Lisäksi työryhmän mukaan olisi selvitettävä etuuskien yhteensovittamista sekä tietojen saantia ja luovutusta koskevien säännösten muutostarpeet. Työryhmä ehdotti

myös sen arvioimista, olisiko lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin tarpeen tehdä muita periaatteellisia muutoksia. Elatusturvalain osalta työryhmä esitti ulkomaille myönnettävien elatustukien myöntämisen ja perinnän keskittämistä yhteen paikkaan sekä kansainvälisistä tilanteista mahdollisesti aiheutuvien elatusavun perintää koskevan lainsäädännön muutostarpeiden selvittämistä.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti kesäkuussa 2003 kotihoidon tuen ja elatustuen sosiaaliturva-asetuksen mukaista ulkomaille maksamista valmistelevan työryhmän (Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2004:6). Työryhmän tavoitteena oli selvittää kotihoidon tukea ja elatustukea koskevan kansallisen lainsäädännön ja etuuskien myöntämismenettelyn uudistamistarve siten, että etuuskien maksaminen sosiaaliturva-asetuksen mukaisissa kansainvälisissä tilanteissa toteutuu. Tähän liittyen työryhmän tuli selvittää ulkomailta asuvien tai oleskelevien lasten oikeus kotihoidon tukeen ja elatustukeen, etuuskien rahoitus ja toimeenpano, etuuskien yhteensovittamiseen liittyvät kysymykset, viranomaisten tietojen saantia ja luovutusta koskevat säännökset sekä muut tarvittavat lainsäädännölliset muutokset. Ulkomailta asuville lapsille maksettavien etuuskien lisäksi työryhmä pohti sosiaaliturva-asetuksen soveltamista Suomessa asuville lapsille maksettaviin etuuksiin tilanteissa, joissa lapsella on oikeus etuuksiin ulkomailta. Työryhmä esitti muutoksia lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin ja elatusturvalakiin. Hallituksen esityksessä ehdotettu laki on valmisteltu työryhmän muistioon sisältyvien ehdotusten sekä niistä saatujen lausuntojen pohjalta virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä.

Etuuksien yhteensovittamista, rahoitusta ja tietojen saantia koskevien säännösten lisäksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi edellä mainitun etuuskien ulkomaille maksamista selvittäneen työryhmän esittämät kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen hoitolisän määrän tarkistamista koskevat säännökset.

Lisäksi lakiesitykseen sisältyy kotihoidon tuen yhdestä lapsesta maksettavan hoitorahan ja yksityisen hoidon tuen hoitorahan korot-

tamista koskeva ehdotus. Ehdotus liittyy pääministeri Vanhasen hallituksen ohjelmaan, jonka mukaan kotihoidon tuen tasoa nostetaan vuonna 2005.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Lastenhoidon tukea koskeva kansallinen lainsäädäntö

Laissa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta säädetään taloudellisesta tuesta lasten hoidon järjestämiseksi. Lastenhoidon tukena maksetaan kotihoidon tukea ja yksityisen hoidon tukea, jotka ovat vaihtoehtoja kunnan järjestämälle päivähoidolle, sekä osittaista hoitorahaa, joka on korvausta vanhemmalle työajan lyhennyksestä aiheutuvasta tulojen menetyksestä.

Kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen saamisen edellytyksenä on, että lapsen vanhemmat tai muut huoltajat eivät valitse lasten päivähoitosta annetun lain (36/1973) 11 a §:n 1 momentin mukaista päivähoitopaikkaa ja lapsi tosiasiallisesti asuu Suomessa.

Kotihoidon tuella tarkoitetaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 2 §:n mukaan lapsen hoidon järjestämiseksi vanhemmalle tai muulle huoltajalle suoritettavaa tukea. Kyseisen lain 3 §:n mukaan oikeus kotihoidon tukeen on vain jos lapsi on alle kolmivuotias ja hän ei ole kunnallisessa päivähoitossa tai jos lapsi kuuluu samaan perheeseen alle kolmivuotiaan hoitorahaan oikeuttavan samalla tavalla hoidettavan lapsen kanssa.

Kotihoidon tuki muodostuu hoitorahasta, tulosidonnaisesta hoitolisästä ja mahdollisesta kuntalisästä. Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 20 §:n mukaan hoitorahaa ja hoitolisää voidaan maksaa kunnan päätöksen mukaisella määrällä korotettuna ja tätä korotusta kutsutaan kuntalisäksi. Sosiaaliturva-asetuksen mukaisena perheetuutena muihin EU- tai ETA-maihin maksettavaksi perhe-etuudeksi katsotaan EY-tuomioistuimen Maaheimo-ratkaisun jälkeen kuitenkin vain kotihoidon tuen hoitoraha ja hoitolisä.

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 4 §:n mukaan hoitorahaa maksetaan perheen kustakin tukeen oikeuttavasta lapsesta ja sen suuruus riippuu lasten iästä ja lukumäärästä. Perheen yhdestä alle kolmivuotiaasta lapsesta hoitorahan määrä vuonna 2004 on 252,28 euroa ja kustakin seuraavasta alle kolmivuotiaasta lapsesta 84,09 euroa sekä kustakin muusta lapsesta 50,46 euroa kalenterikuukaudessa.

Hoitolisästä säädetään lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 5 §:ssä. Hoitolisä maksetaan perheen yhdestä kotihoidon tuen hoitorahaan oikeuttavasta lapsesta. Hoitolisä on tulosidonnainen ja sen täysi määrä on 168,19 euroa kalenterikuukaudessa. Jos perheen kuukausitulot ylittävät perheen koon mukaan määräytyvän tulorajan, tämä tulorajan ylittävä tulo vähentää hoitolisän täyttä määrää perheen koon mukaan määräytyvällä prosenttiosuudella.

Lasten yksityisen hoidon tuki on kunnan järjestämän päivähoidon vaihtoehto silloin, jos vanhemmat haluavat järjestää lapsensa hoidon yksityisesti. Tukea maksetaan lapsen hoidon järjestämiseksi vanhemman tai muun huoltajan osoittamalle hoidon tuottajalle. Tukeen voi kuulua hoitoraha sekä perheen koon ja tuloihin sidottu hoitolisä ja mahdollinen kunnallinen lisä. Oikeus yksityisen hoidon tukeen on lapsen perusopetukseen siirtymiseen saakka. Tuen saamisen edellytyksenä on, että vanhemmat tai muut huoltajat eivät perheen kenenkään lapsen osalta käytä oikeutta kotihoidon tukeen.

Yksityisen hoidon tuen hoitorahan määrä on kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 4 §:n mukaan perheen kustakin lapsesta 117,73 euroa kalenterikuukaudessa. Hoitoraha on kuitenkin 58,87 euroa kalenterikuukaudessa, jos lapsi osallistuu yhden toimintavuoden ajan välittömästi ennen opipalvelullisena perusopetukseen siirtymistään kunnan järjestämään osapäivähoitoon tai perusopetuslain (628/1998) mukaiseen esiopetukseen, taikka jos lapsi perusopetuslain 25 §:n 2 momentin tai 27 §:n mukaisesti aloittaa perusopetuksen vuotta sanotun lain 25 §:n 1 momentissa säädettyä aikaisemmin.

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 8 §:n mukaan lastenhoidon tuen toimeenpano kuuluu Kansaneläkelaitok-

selle. Kuntalisän osalta kyseinen kunta ja Kansaneläkelaitos voivat sopia siitä, että Kansaneläkelaitos hoitaa kunnan päättämin perusteiden määrättyä kuntalisän toimeenpanon. Osa kunnista hallinnoi kuntalisän maksamisen itse.

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 9 §:n mukaan kunta korvaa lain nojalla maksetusta tuesta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvat kustannukset. Kustannusten korvausvastuun perusteena käytetään niiden tukeen oikeutettujen vanhempien tai muiden huoltajien oikeuden perusteella maksettavia tukia, joiden kotikunta on kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kunta kuukauden ensimmäisenä päivänä. Jos tukeen oikeutettu opiskelun, työn tai vastaavien syiden vuoksi oleskelee muussa kuin kotikunnassaan, eikä hänen kotikuntansa kotikuntalain mukaan sen vuoksi muutu, on hänelle maksettava tuki kuitenkin sen kunnan maksettavaksi tulevan kustannusten korvauksen perusteena, jossa hän oleskelee kuukauden ensimmäisenä päivänä.

Lastenhoidon tuesta kunnalle aiheutuviin menoihin sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnitellusta ja valtionosuudesta annettua lakia (733/92). Kyseistä lakia ei kuitenkaan sovelleta mahdollisesta kuntalisästä aiheutuviin menoihin.

Soveltamiskäytäntö kotihoidon tuen maksamisessa ulkomaille

Ennen EY-tuomioistuimen antamaa Suomen kotihoidon tukea koskevaa Maaheimoratkaisua kotihoidon tukea ei maksettu ulkomaille. Suomen kantana oli, että kotihoidon tuki ei kuulunut sosiaaliturva-asetuksen soveltamisalaan perhe-etuutena, vaan kyse oli 4 artiklan 4 kohdassa tarkoitettua asetuksen ulkopuolelle jäävästä sosiaalihuollosta.

Soveltamiskäytäntöä muutettiin EY-tuomioistuimen annettua 7 päivänä marraskuuta 2002 Suomen tarkastuslautakunnan ennakkoratkaisupyynnön johdosta edellä mainitun Maaheimo-tuomion. EY-tuomioistuimen mukaan Suomen kotihoidon tuki on sosiaaliturva-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan h alakohdassa tarkoitettu perhe-etuus, joka tulee EY:n sosiaaliturvalainsäädäntöä sovellettaessa maksaa myös toisessa jäsenvaltiossa oleske-

levän, mutta Suomen sosiaaliturvan piiriin kuuluvan henkilön kuten lähetetyn työntekijän, virkamiehen tai työnhakijan mukana seuraavasta lapsesta. Sen sijaan opiskelijan mukana toisessa EU- tai ETA-valtiossa oleskelevasta lapsesta ei kotihoidon tukea makseta, koska sosiaaliturva-asetuksen perhe-etuusmääräykset eivät koske opiskelijoita, eikä myöskään yleensä EU:n palveluksessa olevia henkilöitä.

Mikäli sosiaaliturva-asetuksen perhe-etuuksien maksamisen ensisijaisuussäännöistä niin seuraa, perhe-etuutena pidettävää kotihoidon tukea on vastaavasti maksettava Suomessa EU- tai ETA-työntekijänä työskentelevän lapsesta, joka asuu toisessa jäsenvaltiossa eikä ole Suomessa vakuutettuna. Tuomion seurauksena kotihoidon tuen maksamisen edellytyksenä ei enää voida pitää lapsen tosiasiallista Suomessa asumista. Näin ollen kotihoidon tuki on lapsilisän tavoin maksettava EY-lainsäädännön ja kansallisen lainsäädännön asettamien edellytysten täytyessä myös toisessa EU- tai ETA-valtiossa tai Sveitsissä asuvasta taikka oleskelevasta lapsesta.

EY-tuomioistuimen antama tuomio koskee vain kotihoidon tukea eikä siis yksityisen hoidon tukea eikä osittaista hoitorahaa. Kotihoidon tukeen ei makseta ulkomaille myöskään kuntalisää, vaan kotihoidon tukena voidaan maksaa ainoastaan lakisääteinen hoitoraha ja hoitolisä muiden tuen myöntämisedellytysten täytyessä. Ulkomailla oleskelevasta lapsesta maksettavan kotihoidon tuen rahoittamisesta vastaa Suomen valtio. Jos Suomessa EU- tai ETA-työntekijänä työskentelevän Suomessa oleskelevasta lapsesta maksetaan kotihoidon tukea, vastaa tuen kustannuksista EU- tai ETA-työntekijän oleskelukunta Suomessa.

Elatustukea koskeva kansallinen lainsäädäntö

Lapsen elatuksesta annetun lain (704/1975) 1 ja 3 §:n mukaan lapsen vanhemmat vastaavat lapsen elatuksesta, kunnes lapsi täyttää 18 vuotta. Kyseisen lain 4 §:n mukaan lapselle voidaan vahvistaa suoritettavaksi elatusapua, jos vanhempi ei muulla tavoin huolehdi lapsen elatuksesta tai jos lapsi ei pysyvästi asu vanhempansa luona.

Jos lapsi ei jostain syystä voi saada riittävä elatusta vanhemmaltaan, hän on oikeutettu elatustukeen, josta säädetään elatusturvalaissa ja -asetuksessa (672/1998). Elatusturvalain 1 §:n mukaan elatustukea maksetaan Suomessa asuvan alle 18-vuotiaan lapsen elatuksen turvaamiseksi. Lapsen katsotaan asuvan Suomessa, jos hänellä on kotikuntalain mukainen kotikunta Suomessa. Kansallisen elatusturvalainsäädännön mukaan elatustukea ei makseta ulkomailla asuville lapsille.

Elatustuen maksaminen edellyttää, että elatusvelvollisuus on todettu täytäntöönpanokelpoisella sopimuksella, päätöksellä tai tuomiolla. Elatustuen maksamisen edellytyksistä säädetään elatusturvalain 5 §:ssä. Pääasiallinen tilanne, jossa elatustuki tulee maksettavaksi on se, että elatusvelvollinen on laiminlyönyt elatusavun suorittamisen. Elatustukea voidaan maksaa myös tilanteissa, joissa ei ole olemassa takaisinmaksuvelvollista henkilöä, esimerkiksi kun lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella ja isyys on jäänyt selvittämättä. Elatustukea voidaan maksaa myös silloin, kun elatusapua ei ole voitu vahvistaa samanaikaisesti isyyden vahvistamisen kanssa, kuitenkin enintään kuuden kuukauden ajan siitä, kun isyys on lainvoimaisesti vahvistettu. Vanhemman puutteellisen maksukykyyn vuoksi voidaan maksaa elatustukea silloin, kun elatusvelvollisuus on ratkaistu täytäntöönpanokelpoisella sopimuksella, päätöksellä tai tuomiolla, mutta elatusapua ei ole määrätty suoritettavaksi lainkaan tai elatusavun määrä jää alle täyden elatustuen määrän. Elatustukea voidaan myös myöntää silloin, kun ottovanhempi on ottanut yksin lapsen ottolapsekseen.

Elatustukeen ei liity esimerkiksi hakijan varallisuuteen liittyvää tarveharkintaa. Elatusturvalain 10 §:n 1 momentin mukaan elatustuki maksetaan pääsääntöisesti tuen hakijalle eli yleensä lasta huoltavalle toiselle vanhemmalle. Tuen nostajana tulee aina olla se henkilö, joka käytännössä asuu lapsen kanssa ja huolehtii hänen jokapäiväisistä tarpeistaan, koska tuki on tarkoitettu lasta varten.

Täysimääräisen elatustuen määrä vuonna 2004 on 118,15 euroa kuukaudessa. Jos elatusvelvollinen laiminlyö elatusavun maksamisen, lapsi saa täysimääräisen elatustuen.

Jos elatustukea on myönnetty siksi, että vanhemman maksama elatusapu on puutteellisen elatuskyvyn vuoksi tukea pienempi, lapselle maksetaan täysimääräisen elatustuen ja elatusavun välinen erotus. Tämä erotus on niin sanottua ei-korvattavaa elatustukea, jota elatusvelvollinen ei ole velvollinen korvaamaan kunnalle siinä tapauksessa, että hän laiminlyö elatusavun maksamisen.

Elatusturvalain 3 §:n mukaan elatustuen myöntää lapsen kotikunnan elatusturvasiocioista vastaava toimielin ja myös rahoituksesta vastaa lapsen kotikunta. Kunta saa elatusturvalain 4 §:n perusteella elatustukimenoihinsa sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain mukaista valtionosuutta.

Elatusturvalain 15 §:n mukaan elatustuen maksaminen ei vaikuta elatusvelvollisen velvollisuuteen suorittaa elatusapu täysimääräisenä. Sen jälkeen kun kunta on päättänyt maksaa elatustukea, siirtyy oikeus maksamattomien elatusapujen perimiseen sekä niille lapsen elatuksesta annetun lain 16 b §:n mukaisesti laskettujen viivästyskorkojen perimiseen elatusvelvolliselta tuen maksavalle kunnalle. Kunnalla on oikeus periä saatava tarvittaessa ulosottotoimin. Kunnan yksinoikeus perintään säilyy niin kauan, kuin perittävässä olevaa kunnan takautumissaatavaa on jäljellä.

Kun eri kuntien toimielimet ovat maksaneet elatustukea eri ajanjaksoilta, oikeus kaikkien suorittamatta olevien elatusapuerien perimiseen kuuluu elatusturvalain 15 §:n mukaan sen kunnan toimielimelle, joka on viimeksi myöntänyt elatustukea. Elatusvelvolliselta perityksi saatujen varojen jakamisesta säädetään elatusturvalain 18 §:ssä. Kun elatusvelvolliselta saadaan perityksi varoja, niillä katetaan ensisijaisesti lapsen elatusapusaatavaa, eli elatustuen ja elatusavun erotusta, ja tälle saatavalle kertynyttä viivästyskorkoa. Vasta sen jälkeen katetaan kunnan takautumissaatavaa. Perittyjen varojen jakamisesta useamman kunnan kesken huolehtii elatustukea viimeksi myöntäneen kunnan toimielin, jolla on oikeus vähentää toimenpidepalkkio muille kunnille tilitettävistä määristä.

Elatusturvalain 20 §:n mukaan elatusvelvollinen voi hakea vapautusta takaisinmaksuvelvollisuudesta elatustuen osalta, jos ela-

tusavun maksamatta jättäminen on johtunut elatusvelvollisen maksukyvyttömyydestä. Vapautus koskee vain kunnan maksamaa elatustukea. Mikäli vahvistetun elatusavun määrä on elatustukea suurempi, lapsen edustaja päättää, luopuuko hän elatustuen ylittävän osan perimisestä.

Väliaikaisjärjestelyt elatustuen maksamiseksi ulkomaille

Ennen EY-tuomioistuimen vuosina 2001 ja 2002 antamia Itävallan elatusavun ennakkoa koskevia Offermanns- ja Humer-ratkaisuja elatustukea ei pidetty sosiaaliturva-asetuksen soveltamisalaa kuuluvana perhe-etuutena, eikä sitä ole maksettu muussa EU- tai ETA-valtiossa asuvalle lapselle. EY-tuomioistuimen ratkaisujen jälkeen sosiaaliturva-asetusta on sovellettava elatustukeen. Siten asetuksen perusteella myös toisessa jäsenvaltiossa asuvalla lapsella on oikeus elatustukeen Suomesta, jos elatusavun maksamisen on laiminlyönyt henkilö, joka työskentelee Suomessa tai saa työttömyysetuuksia Suomesta.

Elatustuen maksaminen ulkomaille sosiaaliturva-asetuksen perusteella on tullut Suomessa ajankohtaiseksi kesällä 2003. Tällöin jätettiin tiettävästi ensimmäinen elatustuen maksamista ulkomaille asuville lapsille koskeva elatustukihakemus. Kyseessä olevassa tapauksessa kunta oli maksanut aiemmin elatustukea lapsille, jotka olivat muuttaneet äitinsä kanssa Ruotsiin. Perhe oli hakenut elatustukea Ruotsista, mutta saanut kielteisen päätöksen sillä perusteella, että sosiaaliturva-asetuksen mukaisesti elatustuen maksamisesta on ensisijaisesti vastuussa Suomi.

Kyseessä olevien lasten isä asuu Suomessa ja saa täältä työttömyysetuutta. Lasten äiti ei työskentele Ruotsissa. Suomi on tällaisessa tilanteessa ensisijaisesti vastuussa elatustuen maksamisesta perheelle. Ongelmana sosiaaliturva-asetuksen soveltamisessa Suomen elatustukeen on, että tällaisissa tapauksissa ei ole olemassa kansallisen lainsäädännön mukaan etuuden maksamiseen velvollista kuntaa. Elatusturvalaissa elatustuen maksaminen on sidottu lapsen kunnassa asumiseen. Kansallisen lainsäädännön mukaan kunta tekisi elatustukihakemukseen kielteisen päätöksen.

Ennen ehdotettavia lainmuutoksia elatusavun myöntäminen ulkomaille on hoidettu esille tulleissa yksittäistapauksissa erityisjärjestelyin, jotka perustuvat yksinomaan sosiaaliturva-asetukseen. Vuonna 2003 esille tulleiden yksittäisten elatustukitapauksien hoitamiseksi on tehty toimeksiantosopimus hakemuksen vastaanottaneen kunnan kanssa. Kunta huolehtii elatusturvalain mukaisesti elatustuen myöntämisestä ja maksamisesta ulkomaille. Valtio vastaa toimeksiantosopimuksen mukaan kokonaisuudessaan elatusavun maksamisen kustannuksista. Varat elatusavun maksamiseksi ulkomaille maksetaan kuukausittain etukäteen kunnan tilille.

Vuoden 2004 aikana esille tulevien tapauksien hoitamisesta on tehty toimeksiantosopimus Helsingin kaupungin kanssa. Toimeksiantosopimuksen mukaan Helsingin kaupunki huolehtii elatusturvalain mukaisesti elatustuen myöntämisestä ja maksamisesta ulkomaille sekä tarvittaessa elatusavun perinnästä. Valtio vastaa toimeksiantosopimuksen mukaan kokonaisuudessaan maksettavien elatustukien ja toimeenpanon kustannuksista. Lisäksi valtio korvaa toimeenpanoon liittyvinä kuluina sosiaaliturva-asetuksen soveltamista koskevan asiantuntemuksen ylläpitämisestä ja muiden kuntien neuvonnasta Helsingin kaupungille aiheutuvat kustannukset. Kustannusten korvaukset maksetaan koko vuoden 2004 osalta jälkikäteen yhdessä erässä vuoden 2005 alussa. Helsingin kaupunki saa perhe-etuuksien yhteensovittamiseen tarvittaessa asiantuntija-apua sosiaali- ja terveysministeriöstä ja Kansaneläkelaitokselta. Järjestelystä on tiedotettu kuntien elatusturva-asioita hoitaville toimielimille sosiaali- ja terveysministeriön kuntatiedotteella. Kuntien toimielimiä on kehoitettu siirtämään elatusavun ulkomaille maksamista koskevat hakemukset Helsingin kaupungin sosiaaliviraston perheasiaintoimiston käsiteltäviksi.

Etuuksien yhteensovittamiseksi tarvittavien tietojen saaminen

Kotihoidon tuki ja elatustuki tulee sosiaaliturva-asetuksen mukaisesti yhteensovittaviksi maista maksettavien perhe-etuuksien kanssa. Kansaneläkelaitos toimii Suomessa täytäntöönpanoasetuksen liitteen 4 mukai-

sena yhteyselimenä sosiaaliturva-asetukseen liittyvissä perhe-etuasioissa.

Kansaneläkelaitos toimeenpanee elatustukea lukuun ottamatta muut Suomen sosiaaliturva-asetuksen mukaiset perhe-etuudet. Perhe-etuuksiksi katsotaan Suomessa lapsilisä, kansaneläkkeen lapsikorotus, kotihoidon tuki ja elatustuki. Kansaneläkelaitoksella on toimeenpanevana viranomaisena hallussaan muun muassa kotihoidon tukea koskevat tiedot, mutta etuuksien yhteensovittamisessa Kansaneläkelaitos tarvitsee lisäksi kunnilta elatustuen maksamista koskevat tiedot.

Kotihoidon tuen osalta Kansaneläkelaitoksella on oikeus saada tietoja kunnan viranomaiselta. Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 23 a §:n 1 momentin mukaan Kansaneläkelaitoksella ja kyseisen lain mukaisella muutoksenhakuelimellä on oikeus saada pyynnöstä salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä maksutta käsiteltävänä olevan asian ratkaisemiseksi tai muun kyseisen lain mukaisen yksittäisen tehtävän täytäntöönpanoa varten välttämättömät tiedot muun muassa valtion ja kunnan viranomaiselta sekä muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä.

Elatusturvalakiin ei sisälly vastaavia tietojen saamista koskevia säännöksiä.

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 24 §:n mukaan Kansaneläkelaitoksella on oikeus yksittäistapauksessa käyttää kyseessä olevan lain mukaista etuutta käsitellessään muiden sille säädettyjen tehtävien hoitamista varten saamia tietoja, jos on ilmeistä, että ne vaikuttavat kyseisen lain mukaiseen etuuteen ja tiedot on lain mukaan otettava huomioon päätöksenteossa ja Kansaneläkelaitoksella olisi oikeus saada tiedot muutoinkin erikseen. Säännöstä voidaan tulkita niin, että Kansaneläkelaitos voi käyttää lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain ja elatusturvalakiin lisättäväksi ehdotettavan tietojen saantioikeutta koskevan säännöksen perusteella saamia tietoja myös etuuksien yhteensovittamiseen.

Sosiaaliturva-asetuksen täytäntöönpano edellyttää tietojen vaihtamista paitsi kotimaisten myös ulkomaisten tahojen välillä. Kansaneläkelaitos on yhteydessä ulkomaisiin viranomaisiin ja laitoksiin etuuksien yhteen-

sovittamisen johdosta. Tämä tietojen vaihto perustuu sosiaaliturva-asetukseen ja täytäntöönpanoasetukseen. Tietojen luovuttamisesta on lisäksi säädetty kansaneläkelain (347/1956, muutettu lailla 682/2002) 46 e §:ssä. Tietojen luovuttaminen ulkomaille edellyttää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 30 §:n mukaan, että viranomaisten välinen yhteistyö, josta tietoja pyydetään, perustuu Suomea sitovaan sopimukseen tai säädökseen. Sosiaaliturva-asetuksen perusteella tietojen luovuttaminen ulkomaille on mahdollista.

Kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen hoitolisän määrän tarkistaminen

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 5 ja 6 §:n mukaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tukena voidaan hoitorahan lisäksi maksaa tulosidonnaista hoitolisää. Lastenhoidon tukea myönnettäessä päätös tuesta ja siten myös hoitolisän määrästä tehdään usein hyvin pitkäksi ajaksi eteenpäin. Kotihoidon tuki myönnetään lähtökohtaisesti siihen saakka kunnes lapsi täyttää kolme vuotta ja yksityisen hoidon tuki siihen saakka kunnes lapsi aloittaa oppivelvollisena perusopetuksen. Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 6 §:n 4 momentin mukaan Kansaneläkelaitoksen on tarkistettava hoitolisän määrä, jos hoitolisään vaikuttavat tulot ovat olennaisesti muuttuneet tai jos tarkistamiseen on muutoin aihetta. Kyseisen lain 23 §:n mukaan tuensaajalla on velvollisuus ilmoittaa tuloissaan tapahtuneista muutoksista Kansaneläkelaitokselle. Laissa ei ole kuitenkaan säädetty Kansaneläkelaitokselle mahdollisuutta velvoittaa tuensaajaa ilmoittamaan esimerkiksi vuosittain tulonsa, jotta hoitolisän määrä voitaisiin tarkistaa.

2.2. Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Sosiaaliturva-asetuksen uudistaminen

Nykyisin voimassa olevaa sosiaaliturva-asetusta ollaan uudistamassa ja se on tarkoitus korvata sosiaaliturvajärjestelmien yhteen-

sovittamisesta 29 päivänä huhtikuuta 2004 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 883/2004. Uudistamistyö on aloitettu Suomen puheenjohtajuuskaudella vuonna 1999. Uusi asetus ja sen täytäntöönpanoasetus tulevat todennäköisesti voimaan aikaisintaan vuonna 2007.

Kesällä 2003 Itävalta, Saksa, Suomi, Ruotsi, Tanska ja Belgia tekivät neuvoston sosiaaliasiain työryhmässä kirjallisen ehdotuksen, jonka mukaan elatustuen kaltaiset etuudet suljettaisiin asetuksen soveltamisen ulkopuolelle. Suomen kohdalla ehdotus merkitsi sitä, että asetusta ei sovellettaisi Suomen lainsäädännön mukaiseen elatustukeen. Neuvosto ja parlamentti päätyivät siihen, että elatustuet suljetaan perhe-etuuden määritelmän ulkopuolelle (asetuksen (EY) N:o 883/2004 1 artiklan z kohta). Uuden asetuksen johdanto-osassa todetaan elatustukien olevan takaisin perittäviä ennakoita, joilla pyritään korvaamaan sitä, että lapsen vanhempi ei täytä perheoikeudesta johtuvaa lakisääteistä elatusvelvollisuuttaan ja että tämän vuoksi niitä ei olisi katsottava yhteiskunnan tukena perheille maksetuiksi suoriksi etuuksiksi. Näiden erityispiirteiden vuoksi yhteensovittamissääntöjä ei olisi sovellettava tällaisiin elatustukiin. Asetuksen liitteessä I on luettelo niistä jäsenmaista, joissa elatustukea ei pidetä perhe-etuutena. Luettelossa ovat seuraavat jäsenmaat ja niiden elatustukea koskeva lainsäädäntö: Belgia, Tanska, Saksa, Ranska, Itävalta, Portugali, Suomi ja Ruotsi.

Elatustuen ulkomaille maksaminen on siten ajankohtaista ainoastaan uuden sosiaaliturva-asetuksen voimaantuloon saakka.

Lisäksi Suomi teki ehdotuksen Suomen kotihoidontukijärjestelmän erityiskohtelusta. Suomi ehdotti poikkeussääntöä, jonka mukaan Suomen kotihoidon tuki ja yksityisen hoidon tuki maksettaisiin vain Suomen alueella asuville henkilöille ja heidän perheenjäsenilleen. Perusteena tälle olivat suomalaisen järjestelmän erityispiirteet ja muun muassa se, että kotihoidon ja yksityisen hoidon tuki ovat vaihtoehto subjektiivisena oikeutena turvatulle oikeudelle päivähoitopaikkaan. Käsittelyn aikana muilta mailta ja komissiolta ehdotukseen tullessa palautteessa todettiin muun muassa, että Maaheimo-tuomio on niin selkeä, että poikkeussäännön voimassa

ollessakin tuomioistuimien mahdollisessa uudessa tapauksessa katsoisi etuuden jälleen maastavietäväksi etuudeksi. Lopputuloksena on, että kotihoidon tukeen sovelletaan kaikkia asetuksen perhe-etuussäännöksiä ja siis myös maastavientiä koskevia säännöksiä.

Lainsäädäntö ja käytäntö muissa Pohjoismaissa ja eräissä Euroopan maissa

Seuraavassa kuvataan muiden maiden lasten kotihoidon tukea ja elatustukea vastaavia etuuksia ja sosiaaliturva-asetuksen soveltamista niihin edellä mainitun kotihoidon tuen ja elatustuen ulkomaille maksamista selvittäneen työryhmän muistion pohjalta.

Ruotsi

Ruotsissa ei ole kotihoidon tuen kaltaista etuutta. Sen sijaan Ruotsissa on elatustukea vastaava etuus (*underhållsstöd*), joka on suuruudeltaan 1 173 Ruotsin kruunua eli noin 130 euroa kuukaudessa.

Ruotsin Kansaneläkelaitosta vastaava elin (*Riksförsäkringsverket*) on antanut sosiaaliturva-asetuksen mukaisia perhe-etuuksia koskevan ohjeistuksen keväällä 2004. Ohjeistuksessa mainitaan, että henkilöllä, jolla on oikeus etuuksiin sosiaaliturva-asetuksen perusteella jostakin toisesta jäsenvaltiosta, ei ole oikeutta vastaaviin etuuksiin Ruotsin kansallisen lainsäädännön perusteella.

Sosiaaliturva-asetukseen perustuen lapsella voi olla oikeus elatustukeen elatusvelvollisen työskentelyvaltiosta. Lisäksi Ruotsissa työskentelevällä yksinhuoltajalla, joka on adoptoinut lapsen, voi olla sosiaaliturva-asetuksen perusteella oikeus elatustukeen Ruotsista.

Elatustuki voidaan maksaa asumisen perusteella Ruotsista, jos elatusvelvollisen työskentelyvaltio ei maksa etuutta. Tällöin vaaditaan, että lapsen huoltaja on hakenut etuutta sosiaaliturva-asetuksen mukaan ensisijaisesti maksuvelvolliselta valtiolta ja tehnyt kaiken voitavan saadakseen elatustuen sieltä.

Ruotsissa sosiaaliturva-asetuksen mukaisissa perhe-etuuksissa toimivaltainen viranomais on ensisijaisesti henkilön asuinpaikan vakuutuskassa (*försäkringskassa*). Jos henkilö ei asu Ruotsissa, määräytyy toimival-

tainen vakuutuskassa ensisijaisesti oleskelun ja toissijaisesti työskentelyn perusteella. Ulkomailla asuvat perheenjäsenet kuuluvat saman vakuutuskassan toimivallan piiriin, johon Ruotsissa vakuutettu perheenjäsen kuuluu.

Tanska

Tanskassa on uusi kotihoidon tuen kaltainen etuus (*tilskud till pasning af eget barn*). Etuus maksetaan yksi vuotta täyttäneille mutta alle kouluikäisille lapsille ja tuen saaminen riippuu siitä, kustantaako kunta lapsen päivähoitopaikan. Etuus on todennäköisesti sosiaaliturva-asetuksen mukainen perhe-etuus. Tanskan sosiaaliministeriö on arvioimassa vuoden 2004 aikana, mitkä Tanskan perhe-etuudet ovat asetuksen mukaisia perhe-etuuksia.

Tanskassa on myös elatustukea vastaava etuus (*forskudvis udbetaling af børnebidrag*), joka on suuruudeltaan 5 304 Tanskan kruunua kuudelta kuukaudelta eli noin 119 euroa kuukaudessa.

EY-tuomioistuimen elatustukea koskevien tuomioiden johdosta Tanskan sosiaalishallitus (*Den Sociale Sikringsstyrelse*) on lisännyt toukokuussa 2003 uuden elatustukea koskevan luvun sosiaaliturva-asetuksen mukaisten perhe-etuuksien soveltamista koskevaan ohjeistukseen.

Ohjeistuksessa todetaan, että lapsen kanssa toisessa jäsenmaassa asuvalla vanhemmalla, joka on lapsen huoltaja, on oikeus saada elatustukea Tanskasta, jos elatusvelvollinen vanhempi työskentelee tai on työtön Tanskassa. Lisäksi Tanskan elatustukeen ovat oikeutettuja sosiaaliturva-asetuksen mukaan Tanskan sosiaaliturvan piiriin kuuluvat henkilöt ja heidän lapsensa, vaikka he asuisivatkin muussa jäsenvaltiossa. Esimerkkeinä näistä ryhmistä mainitaan rajatyöntekijät ja lähetetyt työntekijät.

Ulkomailla asuvalle lapselle maksetaan siten elatustukea silloin, kun joko elatustuen saaja eli lapsen kanssa asuva vanhempi tai elatusvelvollinen kuuluu Tanskan sosiaaliturvalainsäädännön piiriin työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana. Lisäksi Tanskasta eläkettä saavilla henkilöillä voi olla oikeus elatustukeen Tanskasta.

Elatustuen maksamisesta ulkomailla asuvalle lapselle huolehtii se kunta, joka on viimeksi ollut kyseessä olevan elatustuen saajan osalta toimivaltainen kunta (*handlekommune*). Jos elatustuen saaja ei ole koskaan asunut Tanskassa, huolehtii maksamisesta elatustuen saajan työnantajan kotikunta tai itsenäisen ammatinharjoittajan toimipaikan sijaintikunta. Jos elatustuen saajalla ei ole tai ei ole koskaan ollutkaan edellä mainitun kaltaisia liittymiä Tanskaan, huolehtii elatustuen maksamisesta ulkomailla asuvalle lapselle elatusvelvollisen nykyinen tai viimeisin toimivaltainen kunta tai työnantajan tai itsenäisen ammatinharjoittajan toimipaikan sijaintikunta.

Ulkomaille maksamiseen sovelletaan vastaavia säännöksiä kuin elatustuen maksamiseen Tanskassa.

Norja

Norjassa 1- ja 2-vuotiaiden lasten vanhemmille maksetaan kuukausittain kotihoidon tukea (*kontantstøtte*). Tuen saamisedellytyksenä on, että sekä lapsi että vanhempi asuvat Norjassa ja lapsi ei ole tai on vain rajoitetusti valtion tukemassa päiväkodissa. Etuuden taso vaihtelee sen mukaan, montako tuntia lapsi on päiväkodissa. Etuus on enintään 3 657 Norjan kruunua eli noin 436 euroa, jos lapsi ei ole lainkaan päiväkodissa, ja vähintään 732 Norjan kruunua eli noin 87 euroa, kun lapsi on päiväkodissa 25 – 32 tuntia viikossa.

Kotihoidon tuen lisäksi yksinhuoltajien on mahdollista saada lastenhoitoavustusta (*stønad til barnetilsyn*) sille ajalle, kun heidän on järjestettävä lastenhoito työn tai opiskelun vuoksi. Etuus on enintään 2 671 Norjan kruunua eli noin 318 euroa yhdestä lapsesta, 3 485 Norjan kruunua eli noin 415 euroa kahdesta lapsesta ja 3 949 Norjan kruunua eli noin 470 euroa kolmesta tai useammasta lapsesta.

Norjan hallitus on päättänyt helmikuussa 2003, että kotihoidon tuki maksetaan ulkomaille sosiaaliturva-asetuksen perusteella. Oikeus kotihoidon tukeen on sidottu myös ulkomailla asuvien lasten osalta siihen, kuinka paljon lapsi on julkisesti tuetussa päivähoidossa. Norjan *Rikstrygdeverket* on antanut

kotihoidon tuen ulkomaille maksamista koskevat ohjeet. Ohjeiden mukaan kotihoidon tukea maksetaan toisessa EU- tai ETA-valtiossa asuvalle lapselle, jos lapsen vanhempi työskentelee Norjassa tai norjalaisella aluksella, saa eläkettä Norjasta tai kuuluu Norjan sosiaaliturvalainsäädännön alaisuuteen, mutta työskentelee ulkomailla. Jälkimmäiseen ryhmään kuuluvat pääasiassa virkamiehet ja lähetetyt työntekijät.

Hakemukset jätetään kotikunnan vakuutus-toimistoon (*trygdekantoret*). Pysyvästi ulkomailla asuvat voivat lähettää hakemukset *Folketrygdkontoret:n* ulkomaanasioiden yksikköön.

Norjassa maksetaan elatusavun ennakkoa (*bidragsforskott*) 1 240 Norjan kruunua eli noin 148 euroa kuukaudessa, jos toinen vanhemmista ei ole maksanut elatusapua. Vuoden 2003 lokakuun alusta lukien elatusavun ennakon myöntämisperusteita on muutettu siten, että etuus on tarveharkintainen ja sen suuruus riippuu muun muassa lasten lukumäärästä ja etuuden nostajan tuloista. Etuus maksetaan sosiaaliturva-asetuksen mukaisissa tilanteissa myös ulkomaille.

Saksa

Saksassa maksetaan lähinnä kotihoidon tukea vastaavaa kasvatusrahaa (*Erziehungsgeld*) lapsen vanhemmille, jotka hoitavat ja kasvattavat lapsensa itse. Kasvatusrahaa saava henkilö voi käydä osa-aikatyössä enintään 19 tunnin ajan viikossa. Kasvatusrahan määrä on enintään 600 Saksan markkaa eli noin 307 euroa kuukaudessa tulojen mukaan. Sitä maksetaan enintään 24 kuukauden ajan. Etuuden maksamisesta vastaavat eri laitokset eri osavaltioissa.

Saksassa on elatustukea vastaava etuus, elatusavun ennakko (*Unterhaltsvorschuss*). Alle 12-vuotiaille yhden vanhemmansa kanssa Saksassa asuville lapsille maksetaan korkeintaan kuuden vuoden ajan elatusavun ennakkoa, jos lapsen toinen vanhempi ei maksa elatusapua. Siltä osin kun on maksettu elatusavun ennakkoa, siirtyy lapsen elatusapu-saatava valtiolle.

Etuus on suuruudeltaan alle kuusivuotiailla lapsilla 122 euroa kuukaudessa ja 6 – 12-vuotiaille lapsilla 164 euroa kuukaudessa

niin kutsutuissa vanhoissa osavaltioissa ja niin kutsutuissa uusissa osavaltioissa vastaavasti 106 ja 145 euroa kuukaudessa. Elatusavun ennakoita maksetaan sosiaaliturva-asetuksen perusteella myös ulkomaille, jolloin suorituksen määrä on sama kuin Saksaan maksettaessa.

Saksassa on laadittu sosiaaliturva-asetuksen soveltamista elatustukeen koskeva ohjeistus. Ohjeessa selvitetään yksityiskohtaisesti ne henkilöryhmät, joiden ulkomailla asuvalle lapsella voi olla oikeus elatustukeen Saksasta. Ohjeissa todetaan myös Saksassa asuvilla lapsilla voivan olla oikeus saada elatustukea jostakin toisesta maasta.

Ranska

Ranskassa on uudistettu pienten lasten hoitoetuksia vuoden 2004 alusta lukien. Pienten lasten hoitoetuksista on annettu uusi laki (*Prestation d'accueil du jeune enfant*).

Uudistuksen myötä aikaisemmat kotihoidontuet korvaa niin kutsuttu vapaan valinnan lisä (*Complément de libre choix*). Vapaan valinnan lisän tarkoitus on antaa vanhemmille mahdollisuus valita jatkavatko he työssäkäyntiä vai vähentävätkö tai keskeyttävätkö työssäkäynnin lapsen ensimmäisten ikävuo-sien ajaksi. Lisää maksetaan alle 6-vuotiaiden lasten hoidosta ja sen määrä on sidottu tiettyihin tulorajoihin. Etuus koostuu kahdesta osasta, hoitotapalisästä ja työnkeskeytys-lisästä.

Hoitotapalisä (*Complément de libre choix du mode de garde*) on tarkoitettu perheille, joissa toinen tai molemmat vanhemmista jatkavat työssäkäyntiä. Tuen saaminen on sidottu lastenhoitajan, perhepäivähoitajan tai vastaavan palkkaamiseen. Tuki käsittää hoitajasta maksettavien sosiaalimaksujen korvaamisen (50 % – 100 %) sekä perheelle suoraan maksettavan avustuksen.

Työnkeskeytyslisää (*Complément de libre choix d'activité*) maksetaan perheille, joissa ainakin toinen vanhemmista lopettaa työnte-on joko kokonaan tai osittain jäädäkseen kotiin hoitamaan lapsia siihen asti, kunnes nuorin lapsista täyttää kolme vuotta. Mikäli työnte-ko lopetetaan osittain, työnkeskeytys-lisää voidaan maksaa yhdessä hoitotapalisän kanssa.

Hakemus tehdään perheen asuinpaikan perheavustuskassaan. Kotihoidon tukeen on oikeus myös henkilöillä, jotka työskentelevät työntekijöinä tai itsenäisinä ammatinharjoittajina Ranskassa tai saavat siellä työttömyyskorvausta ja joiden puoliso asuu lasten kanssa jossain toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa, mutta ei käy töissä. Jos puoliso sitä vastoin työskentelee kyseisessä jäsenvaltiossa, vakuutetulla on oikeus sen jäsenvaltion perheavustuksiin ja hän saa tarvittaessa lisäksi Ranskan maksamaa lisää.

Ranskassa on myös elatustuen tyyppinen etuus (*Allocation de soutien familial*), joka on suuruudeltaan noin 79 euroa kuukaudessa. Etuutta maksetaan tietyin edellytyksin myös toisessa jäsenvaltiossa olevasta lapsesta. Etuuden maksaa perheavustuskassa (*Caisse d'allocations familiales*), joka voi periä maksetun etuuden takaisin elatusvelvolliselta.

Itävalta

Itävallassa on kotihoidon tukea vastaava etuus (*Kinderbetreuungsgeld*), jota maksetaan tiettyjen tulorajojen mukaan alle 3-vuotiaasta lasta kotona hoitavalle vanhemmalle. Tuen suuruus on noin 436 euroa kuukaudessa.

Kotihoidon tuki maksetaan sosiaaliturva-asetuksen mukaisissa tilanteissa ulkomaille, jolloin etuuden määrä on sama kuin kotimaahan maksettaessa. Itävallan sosiaaliministeriö on antanut ohjeet sosiaaliturva-asetuksen soveltamisesta kotihoidon tukeen. Ohjeet sisältävät muun muassa yksityiskohtaisen luettelon seikoista, joista voidaan päätellä, onko kyseessä sosiaaliturva-asetuksen piiriin kuuluva tapaus.

Itävallassa Suomen Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoja vastaavat sairaskassat hoitavat lasten kotihoidon tuen maksamisen. Kotihoidon tukeen tarvittavat varat saadaan perhekustannusten tasausrahastosta (*Familienlastenausgleichsfond*), jota työnantajat ja osavaltiot rahoittavat pakollisin maksuin.

Itävallassa on elatustukea vastaava etuus, elatusavun ennakko (*Unterhaltsvorschuss*). Etuus maksetaan täytäntöönpanokelpoisen elatusapupäätöksen perusteella jos elatusapua ei ole maksettu viimeisen kuuden kuukauden aikana.

Elatustuki maksetaan sosiaaliturva-asetuksen mukaisissa tilanteissa ulkomaille saman suuruisena kuin Itävaltaankin. Elatustuen maksaminen ulkomaille on hyvin harvinaista. Tukea on maksettu yksittäistapauksissa lähinnä Saksaan.

Elatustukiasioita hoitavat Itävallan oikeusministeriö, osavaltioiden sosiaaliviranomaiset (*Jugendwohlfahrtsträger*) ja käräjäoikeudet. Elatustuki on niin kutsuttu valtiollinen etuus, joka rahoitetaan oikeusministeriön varoista. Itävallan oikeusministeriö ei ole ryhtynyt EY-tuomioistuimen ratkaisujen johdosta lainsäädäntötoimenpiteisiin, sillä sosiaaliturva-asetus on suoraan sovellettavaa oikeutta. Elatustuen soveltamisesta ei ole annettu ohjeistusta, mutta ohjeiden laatimista harkitaan.

Viro

Virossa on kymmenen erilaista perheetuutta, mutta mikään niistä ei ole varsinaisesti Suomen kotihoidon tuen tai elatustuen kaltainen.

Viron lastenhoidon tuki on sosiaaliturva-asetuksen piiriin kuuluva etuus. Sitä maksetaan kuukausittain vanhemmalle, joka kasvattaa alle 3-vuotiaasta lasta tai jolla on alle 3-vuotiaan lapsen lisäksi 3 – 8-vuotiaita lapsia tai yli kolme lasta. Tukea maksetaan riippumatta siitä, onko vanhempi työssä. Tuen saamiseen ei vaikuta se, ovatko lapset päivähoitossa vai kotona. Lastenhoidon tukea maksetaan yhtä alle kolmivuotiaasta lasta kohti 600 kruunua eli noin 38 euroa. Jos perheessä on yhden alle 3-vuotiaan lapsen lisäksi 3 – 8-vuotiaita lapsia, lastenhoidon tukea maksetaan jokaista 3 – 8-vuotiaasta lasta kohden 300 kruunua (19 euroa).

2.3. Nykytilan arviointi

Kotihoidon tuen maksaminen ulkomaille sosiaaliturva-asetuksen nojalla

Voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö lähtee siitä, että kunta maksaa kotihoidon tukea kunnassa tosiasiallisesti asuvan lapsen hoidosta. Koska mikään kunta ei ole velvollinen huolehtimaan ulkomailta asuvien lasten tuesta, tämä velvollisuus kuuluu valtiolle, jo-

ka vastaa siitä, että Suomessa sovelletaan yhteisöainsäädäntöä asianmukaisesti. Suomeen työskentelemään tulleiden EU- tai ETA-maiden kansalaisten Suomessa oleskeleville lapsille työntekijän oleskelukunta maksaa käytännössä jo nykyisäädösten perusteella Kansaneläkelaitoksen toimeenpaneman kotihoidon tuen kustannukset tai järjestää tarvittavan päivähoidon.

EY-tuomioistuimen Maaheimo-ratkaisun jälkeisestä kotihoidon tuen myöntämismenettelystä on sovittu sosiaali- ja terveysministeriön ja Kansaneläkelaitoksen välisissä neuvotteluissa. Toiseen jäsenvaltioon maksettavan kotihoidon tuen toimeenpanosta ja toimeenpanosta aiheutuvista kustannuksista vastaa Kansaneläkelaitos. Valtio vastaa tuen kustannuksista.

Lainsäädäntöä tulisi muuttaa niin, että kotihoidon tuen toimeenpanosta ja etuuskien rahoituksesta sosiaaliturva-asetuksen mukaisissa tilanteissa säädettäisiin lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetuissa laissa. Laissa tulisi olla maininta sosiaaliturva-asetuksen mukaisesta muussa EU- tai ETA-maassa oleskelevan lapsen oikeudesta kotihoidon tukeen. Tarkempi sääntely muun muassa oikeudesta etuuksiin tulisi jättää sosiaaliturva-asetuksen varaan.

Elatustuen maksaminen ulkomaille sosiaaliturva-asetuksen nojalla

Elatustuen myöntämisestä ja maksamisesta huolehtii nykyisen lainsäädännön mukaan lapsen kotikuntalain mukainen kotikunta. Laissa tulisi säätää elatustuen rahoituksesta ja toimeenpanosta tilanteissa, joissa ulkomaille asuvalla lapsella on sosiaaliturva-asetuksen mukaan oikeus elatustukeen Suomesta. Valtion vastatessa elatustuen rahoituksesta olisi laissa säädettävä myös tuen toimeenpanijan ja valtion välisestä rahaliikenteestä.

Myös Suomessa asuvalla lapsella saattaisi olla sosiaaliturva-asetuksen mukaan oikeus elatustukeen vanhemman työskentelyn perusteella jostakin toisesta maasta. Sosiaaliturva-asetus on Suomessa suoraan sovellettavaa oikeutta. Elatustuen saaja voi siten tälläkin hetkellä hakea sosiaaliturva-asetuksen perusteella elatustukea elatusvelvollisen työskente-

telymaasta. Toisesta maasta maksettava etuus tulisi yhteensovittaa Suomen elatustuen kanssa. Käytännössä yhteensovitus ei tällä hetkellä toimi. Asetusta ei sovelleta, vaan näissäkin tapauksissa elatustuki maksetaan kansallisen lain perusteella täysimääräisenä lapsen kotikunnasta. Elatustuen saajien kannalta nykykäytäntö ei aiheuta menetyksiä. Ainoastaan yksittäisissä tapauksissa, lähinnä Saksassa asuvien elatusvelvollisten ollessa kyseessä, lapsella saattaisi olla sosiaaliturva-asetuksen perusteella oikeus Suomen elatustukea suurempaan ulkomaiseen etuuteen.

Sosiaaliturva-asetuksen mukaiset tilanteet ovat siinä määrin harvinaisia, että niitä koskeva asiantuntemus ei nykyisellään katu yksittäisten kuntien toimeenpanoon perustuvassa järjestelmässä. Toimeenpanoa, rahoitusta sekä tietojen vaihtoa koskevan sääntelyn lisäksi tarkempi sääntely laissa ei ole tarpeen, eikä EY-asetuksen ollessa kyseessä mahdollistakaan. Sen sijaan olisi todennäköisesti tarpeen laatia kunnille suositusluontoista ohjeistusta sosiaaliturva-asetuksen soveltamisesta elatustukeen ja tarjota asetusta koskevaa neuvontaa.

Etuuksien yhteensovittamiseksi tarvittavien tietojen saaminen

Kansaneläkelaitoksella on jo käytössään etuuksien yhteensovittamiseksi tarvittavat tiedot elatustuen maksamista koskevia tietoja lukuun ottamatta. Elatustuen osalta olisi otettava tietojen luovutusta koskeva säännös elatusturvalakiin.

Kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen hoitorahan määrä

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen tasot ovat olleet pitkään ennallaan. Tukia ei ole sidottu indeksiin, joten niiden määrä ei ole seurannut elinkustannusten nousua. Tuet ovat menettäneet niille asetettua tavoitetta lisätä vanhempien valintavaihtoehtoja heidän päättäessä pienten lastensa hoitomuodoista. Pääministeri Matti Vanhasen hallituksen ohjelman mukaan kotihoidon tuen tasoa nostetaan vuonna 2005.

Kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen hoitolisän määrän tarkistaminen

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa ei ole säädetty Kansaneläkelaitokselle mahdollisuutta velvoittaa tuensaajaa ilmoittamaan esimerkiksi vuosittain tulonsa, jotta hoitolisän määrä voitaisiin tarkistaa. Tuensaaja ei välttämättä tiedosta tulojensa muuttuneen niin, että sillä olisi vaikutusta hoitolisän määrään, tai hän saattaa jättää tarkoituksella tulojen muutoksen ilmoittamatta. Hoitolisän määrän tarkistaminen jää tuen saajan oman ilmoituksen varaan. Tämä on johtanut usein liikamaksuun hyvin pitkältä ajalta ja tuen takaisinperintään, joka on tuensaajan kannalta ongelmallista ja työllistää Kansaneläkelaitoksen toimistoja.

Hoitolisän vuosittainen tarkistaminen vähentäisi liikamaksujen ja takaisinperintöjen määrää. Vuositarkistus on erityisesti tarpeen tilanteissa, joissa tuen saaja asuu ulkomailla. Ulkomailla asuva kotihoidon tuen saaja asioi harvoin Kansaneläkelaitoksessa, joten hänen taloudellisessa asemassaan tapahtuneet muutokset tulevat Kansaneläkelaitoksen tietoon ainoastaan oman ilmoituksen perusteella.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1. Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on turvata kotihoidon tuen ja elatustuen maksaminen toiseen EU- tai ETA-jäsenvaltioon sosiaaliturva-asetuksessa ja sitä koskevassa EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössä edellytetyllä tavalla. Esityksellä pyritään myös edistämään etuuksien saajien oikeuksien toteutumista yhdenmukaistamalla asetuksen soveltamiseen liittyvää käytäntöä ja menettelytapoja. Tietosuojan toteutumista edistetään täsmentämällä tietojen vaihtoa koskevia säännöksiä.

Esityksen tavoitteena on, että elatustuen saajia ja elatusvelvollisia kohdeltaisiin sosiaaliturva-asetuksen mukaisissa tilanteissa mahdollisimman yhdenvertaisesti täysin kansallisiin tilanteisiin verrattuna. Tässä tarkoituksessa säädetään muuhun EU- tai ETA-maahan maksettavien tukien rahoituksesta valtion varoista.

Ehdotetuilla lasten kotihoidon tukeen ja yksityisen hoidon tukeen tehtävillä tasokorotuksilla pyritään säilyttämään tukien tasot sellaisina, että ne tarjoaisivat edelleen perheille vaihtoehdon pienten lasten hoitoa järjestettäessä. Samalla uudistuksella pyritään tukemaan pienten lasten perheiden taloudellista asemaa sekä perheiden aiempaa parempaa mahdollisuutta työn ja perhe-elämän yhteensovittamiselle.

Ehdotetulla säännöksellä hoitolisän määrän säännöllisestä tarkistamisajankohdasta pyritään turvaamaan perheille oikean suuruinen hoitolisä sekä välttämään hoitolisän liikamaksuja ja niiden takaisinperinnästä aiheutuva työtä.

3.2. Keskeiset ehdotukset

Kotihoidon tuen ulkomaille maksamista koskevat ehdotukset

Nykyinen käytäntö kotihoidon tuen ulkomaille maksamisen toimeenpanosta ja rahoituksesta sisällytettäisiin tarpeellisilta osin lakiin. Kansaneläkelaitos jatkaisi kotihoidon tuen toimeenpanoa myös sosiaaliturva-asetuksen mukaisissa tilanteissa. Kansaneläkelaitos vastaisi toimeenpanon kustannuksista ja valtio muutoin tuen rahoituksesta. Järjestely on osoittautunut käytännössä toimivaksi.

Elatustukea koskevat ehdotukset

Elatustuen toimeenpano sosiaaliturva-asetuksen mukaisissa tilanteissa, joissa lapsella ei ole kotikuntaa Suomessa, keskitettäisiin yhdelle kunnalle, jonka kanssa sosiaali- ja terveysministeriö tekisi toimeksiantosopimuksen niin sanotusti täyden korvauksen periaatteella. Valtio vastaisi kokonaisuudessaan ulkomaille maksettujen tukien rahoituksesta ja toimeenpanon kustannuksista. Toimeksiantosopimuksen tehneelle kunnalle korvattaisiin myös kustannukset, jotka aiheutuvat asetuksen soveltamiseen liittyvän asiantuntijaneuvonnasta. Kyse olisi näillä näkymin noin kaksi vuotta kestävästä väliaikaisjärjestelystä uuden asetuksen voimaantuloon asti.

Toimeksiantosopimuksen tehneellä kunnalla olisi mahdollisuus saada asiantuntija-apua

sosiaaliturva-asetuksen soveltamiskysymyksissä ja ensisijaisen maksajan määrittelyssä Kansaneläkelaitoksen terveys- ja toimeentuloturvaosastolta ja Ulkomaan yksiköstä sekä sosiaali- ja terveysministeriön perhe- ja sosiaaliosastolta ja vakuutusosastolta.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama kotihoidon tuen ja elatustuen ulkomaille maksamista selvittänyt työryhmä on arvioinut myös ehdotettujen rahoitus- ja toimeenpanomallien vaihtoehtoja.

Ulkomailla asuvien lasten ollessa kyseessä elatustuen rahoituksessa nähtiin käytännössä ainoana vaihtoehtona valtion kustannusvastuu. Myös asumisperusteista sosiaaliturvaa pohtinut SOLMU 3 -työryhmä katsoi, että kunnille tulisi korvata ulkomailla kotipaikan omaavien henkilöiden sosiaali- ja terveydenhuollosta aiheutuvat kustannukset täysimääräisenä. Vaihtoehtoisina rahoittajina valtion lisäksi ensin mainitussa työryhmässä tuotiin esille muun muassa lapsen viimeisin kotikunta, elatusvelvollisen työskentelykunta tai sosiaali- ja terveysministeriön kulloisessakin yksittäistapauksessa olosuhteiden perusteella määräämä kunta.

Esitetyt toimeenpanovaihtoehdot jakautuvat sen mukaan, tulisiko elatustuen toimeenpano siirtää muiden perhe-etuuksien toimeenpanosta ja yhteensovittamista koskevien tietojen välittämisestä vastaavan Kansaneläkelaitoksen hoidettavaksi, vai olisiko löydetävissä jokin kunta, jolle voitaisiin säätää velvollisuus vastata elatustuen toimeenpanosta.

Elatustuen siirtämiselle sosiaaliturva-asetuksen mukaisissa tilanteissa Kansaneläkelaitoksen toimeenpantavaksi esitettiin perusteluksi muun muassa toimeenpanoon velvollisen kunnan määrittämisen vaikeus, elatusavun perinnän monimutkaisuus asetuksen mukaisissa tilanteissa ja Kansaneläkelaitoksen kokemus kansainvälisistä tehtävistä. Kansaneläkelaitos toimii sosiaaliturva-asetuksen mukaisena yhteyselimenä ja vastaa muiden perhe-etuuksien yhteensovittamisesta. Koska asetuksen soveltamista elatustukeen koskevien tapausten arvellaan olevan melko harvinaisia, niiden toimeenpanon keskittäminen Kansaneläkelaitokseen voisi olla käytännössä toimiva ratkaisu. Toisaalta Kansaneläkelaitoksella ei ole tietojärjestelmää

elatustuen toimeenpanemiseksi, mutta kunnista löytyisi valmis tietojärjestelmä. Elatustuen toimeenpanon siirto Kansaneläkelaitokselle ei olisi perusteltua senkään vuoksi, että elatustuki poistuu muutaman vuoden sisällä sosiaaliturva-asetuksen piiristä. Kyse olisi siten vain väliaikaisesta ratkaisusta, jolloin ei olisi tarkoituksenmukaista panostaa Kansaneläkelaitoksen työntekijöiden kouluttamiseen elatustuen asiantuntijoiksi eikä uuden tietojärjestelmän rakentamiseen.

Lisäksi edellä mainittu työryhmä arvioi kuntien tai yksittäisen kunnan toimeenpanovastuuseen perustuvia vaihtoehtoja, joissa Kansaneläkelaitos toimisi sosiaaliturva-asetuksen mukaisena yhteyslaitoksena avustaan kuntia tiedonvälityksessä ja etuuksien yhteensovittamisessa. Ulkomailla asuvan lapsen elatustuen toimeenpanosta voisi vastata esimerkiksi lapsen viimeisin kotikunta Suomessa, elatusvelvollisen nykyinen tai viimeisin työskentelykunta tai se kunta, jonka sosiaali- ja terveysministeriö kussakin kyseessä olevassa tapauksessa määrää olosuhteiden perusteella maksuvelvolliseksi.

Käytännössä toimivimmaksi vaihtoehdoksi todettiin ehdotettu harvalukuisten tapausten toimeenpanon keskittäminen. Toimeenpanon keskittämisellä varmistettaisiin se, että asian käsittelijöiltä löytyy tarvittava asiantuntemus. Lisäksi voitaisiin edelleen hyödyntää kunnan käytössä olevaa elatustuen tietojärjestelmää ja välttyttäisiin uuden tietojärjestelmän rakentamiselta Kansaneläkelaitokselle vähälukuisten tapausten vuoksi.

Sen sijaan Suomessa asuvien, sosiaaliturva-asetuksen perusteella elatustukeen muusta valtiosta oikeutettujen lasten elatustuen toimeenpano ehdotetaan jätettäväksi edelleen lapsen kotikunnan tehtäväksi. Sosiaaliturva-asetuksen soveltamisesta tulisi laatia ohjeistus, jonka perusteella lapsen kotikunta tunnistaa asetuksen mukaiset elatustukitapaukset ja voi tarvittaessa ryhtyä avustamaan elatusavun saajaa etuuden hakemisessa ulkomailta. Kunnille tarjottaisiin mahdollisuus sosiaaliturva-asetusta koskevan asiantuntijavun ja neuvonnan saamiseen samasta kunnasta, jonka kanssa sosiaali- ja terveysministeriö tekisi edellä mainitun sosiaaliturva-asetuksen mukaista elatustuen ulkomaille maksamista koskevan toimeksiantosopimuk-

sen. Toimeksiantosopimuksessa sovittaisiin myös Suomessa asuvien lasten osalta neuvonnan antamisesta muille kunnille ja valtio sitoutuisi korvaamaan tästä aiheutuvat kustannukset.

Todennäköisesti sosiaaliturva-asetuksen soveltaminen Suomessa asuviin lapsiin toteutuisi yksittäisten kuntien toimeenpanoon verrattuna käytännössä paremmin keskittämällä elatustuen maksaminen ja elatusavun perintä näissä tilanteissa yhteen kuntaan, jolla olisi siihen vaadittava osaaminen. Ongelmana tässä olisi se, että elatustuen kustannuksista lapsen asuessa Suomessa vastaa tällä hetkellä lapsen kotikunta. Jos elatustuen toimeenpano asetuksen soveltamistilanteissa keskitettäisiin yhteen kuntaan, periaatteessa kuntien tulisi sopia keskenään kustannusten jaosta esimerkiksi toimeksiantosopimuksin. Lukuisten yksittäisten toimeksiantosopimusten tekeminen kustannuksiltaan varsin pienessä asiassa ei olisi kuitenkaan hallinnollisesti järkevä vaihtoehto.

Myös Suomessa asuvien lasten osalta hallinnollisesti kevyempi ja käytännössä sosiaaliturva-asetuksen soveltamisen parhaiten turvaava vaihtoehto voisi olla toimeenpanon keskittäminen yhteen kuntaan ja kustannusvastuun siirtäminen valtiolle siltä osin, kun jokin muu valtio ei ensisijaisesti vastaa etuuksien maksamisesta. Tällaisella uudistuksella ei olisi juurikaan valtiontaloudellisia vaikutuksia, mutta se saattaisi merkitä periaatteellista muutosta valtion ja kunnan väliseen tehtäväjakoon. Vaikka kyseisten tapaus-ten määrä jäänee vähäiseksi, valtiolle aiheutuvien lisäkustannusten määrästä riippuen lisäkustannukset jouduttaisiin vähentämään sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtiosuudesta. Yksittäisten elatus- tuitapausten toimeenpanon väliaikainen, ehkä vain kaksi vuotta kestävä siirtäminen kunnasta toiseen ei välttämättä olisi muutenkaan mielekäästä, sillä tapaukset jouduttaisiin lyhyen ajan jälkeen palauttamaan takaisin lapsen kotikunnan hoidettavaksi.

Kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen hoitorahan korottaminen

Perheen yhdestä alle kolmivuotiaasta lapsesta maksettavaa kotihoidon tuen hoitorahaa

ehdotetaan korotettavaksi nykyisestä 252,28 eurosta 294,28 euroon kalenterikuukaudessa. Lasten yksityisen hoidon tuen hoitorahaa esitetään nostettavaksi nykyisestä 117,73 eurosta 137,33 euroon. Ehdotukset merkitsivät noin 17 prosentin suuruista korotusta.

Kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen hoitolisän määrän tarkistaminen

Laissa säädettäisiin hoitolisän vuositarkistuksesta. Vuositarkistus mahdollistaisi perheen tulojen seurannan vuosittain. Tulojen olennaisesti noustessa tai laskiessa hoitolisän määrää tarkistettaisiin vastaamaan perheen tuloja. Tällä turvattaisiin perheelle oikean suuruinen hoitolisä ja vältettäisiin liikamaksujen muodostumista.

Lainmuutoksella uudistettaisiin tulosidonnaista hoitolisää koskeva lainsäädäntö vastaamaan muiden tulosidonnaisten etuuksien lainsäädäntöä. Muun muassa asumistukilais- sa (408/1975) ja maahanmuuttajien erityis- tuesta annetussa laissa (1192/2002) säädetään tulosidonnaisen tuensaajan tulojen vuosittai- sesta tarkistamisesta.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Sosiaaliturva-asetuksen soveltamista koskevat ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että kotihoidon tuen hoitorahan ja hoitolisän sekä elatustuen muuhun EU- tai ETA-maahan maksamisesta aiheutuvat kustannukset korvattaisiin valtion varoista. Tähän tarkoitukseen varattu määräraha sisältyy jo nykyisellään valtion tulo- ja menoarvioon sosiaali- ja terveysministeriön momentille 33.15.53 Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet. Määräraha on perustunut suoraan sosiaaliturva-asetukseen. Esitys ei tältä osin aiheuta korotustarvetta kyseiseen määrärahaan.

Vuoden 2003 aikana kotihoidon tukea on maksettu kuukaudessa noin sadalle ulkomail- la asuvalle perheelle ja yhteensä noin 170 lapsesta. Tuen maksamisen kustannukset ovat olleet yhteensä 759 000 euroa. Kansan-

eläkelaitos alkoi maksaa kotihoidon tukea ulkomaille vuoden 2003 alusta alkaen ja tukea maksettiin erityisesti vuoden alussa monissa tapauksissa takautuvalla ajalla, mikä korotti vuoden aikana maksetun tuen kokonaissummaa.

Valtion vuoden 2004 talousarviossa on varauduttu maksamaan kotihoidon tukea ulkomaille kuukausittain noin 350 perheelle. Maksamiseen on varattu 1 500 000 euroa edellä mainitulle sosiaali- ja terveystieteiden momentille. Vuoden 2005 osalta arvioidaan tukea maksettavan kuukausittain noin 130 perheelle ja tähän tarkoitukseen tulisi varata arviolta 1 000 000 euron määräraha. Arviossa on otettu huomioon 60 000 euroa ehdotetun lasten kotihoidon tuen hoitorahan korrattamisen kustannusvaikutuksina.

Vuoden 2003 aikana elatustuen ulkomaille maksamista koskevia hakemuksia on tietävästi tullut esille vain yksi. Hakemus koski kolmea lasta ja sen kustannusvaikutukset ovat olleet vuoden 2003 aikana yhteensä noin 2 400 euroa. Elatustuen osalta arvioidaan jatkossakin olevan kyse yksittäistapauksista. Tapausten määrä lisääntyy todennäköisesti hieman Viron liittyttyä Euroopan unioniin 1 päivänä toukokuuta 2004. Heinäkuuhun 2004 mennessä elatustuen ulkomaille maksamista koskevia uusia hakemuksia on toimitettu Helsingin kaupungille kymmenkunta.

Niiden Suomessa asuvien lasten lukumäärää, jotka olisivat sosiaaliturva-asetuksen mukaan oikeutettuja elatustukeen ensisijaisesti ulkomailta, on vaikea arvioida. Vuonna 2003 Suomessa maksettiin elatustukea 105 898 lapselle. Elatusvelvollisia, joilla oli suoritettavana erääntyvää elatusapua, oli vuonna 2003 yhteensä 60 891. Ulkomailla asuvista elatusvelvollisista ei ole saatavissa tilastotietoja. Helsingin kaupungin keräämien koko maan elatusavun ulkomaanperintää koskevien tietojen perusteella ulkomailla asuvia elatusvelvollisia voi karkeasti arvioida olevan noin 4 000. Ensisijaisesti maksuvelvollisen valtion määräytymiseen vaikuttaa olennaisesti sekä elatusvelvollisen että Suomessa lapsen kanssa asuvan vanhemman mahdollinen työskentely. Lisäksi on otettava huomioon, että kaikissa EU- tai ETA-maissa ei ole elatustuen kaltaista etuutta tai niiden saamisedellytykset eivät välttämättä täyty.

Ulkomaanperintätapausten perusteella arvioiden esimerkiksi Helsingissä ulkomailta elatustukeen oikeutettujen lasten määrän arvioidaan olevan noin 20 – 30. Käytännössä tuen hakemisella ulkomailta ei siten ole merkittäviä kunnallistaloudellisia vaikutuksia.

Momentilla 33.15.53 Eräät valtion korvattavat perhe-etuudet olevaa määrärahaa saa käyttää vuoden 2004 budjetin perustelujen mukaan myös elatustuen ulkomaille maksamisesta aiheutuvien hallintomenojen korvaamiseen. Vuoden 2004 osalta tehdyssä toimeksiantosopimuksessa kunnalle korvataan elatustuen toimeenpanoon liittyvinä hallintokuluina myös sosiaaliturva-asetusta koskevan asiantuntemuksen ylläpitämisestä ja muiden kuntien neuvonnasta aiheutuvina kuluina kahden henkilön työpanoksesta 10 %, eli 5 700 euroa.

Ehdotuksen mukaisesti valtio korvaisi myös Suomessa asuvien lasten osalta sosiaaliturva-asetuksen soveltamisesta annettavan neuvonnan kustannukset toimeksiantosopimuksen tehneelle kunnalle. Toimeksiantosopimuksen tekemisen kunnan arvioidaan joutuvan käyttämään kaikkien lakiesityksessä ehdotettujen tehtävien hoitamiseen vähintään yhteensä kolmen työntekijän työpanoksesta jokaiselta noin kymmenen prosenttia vuoden työajasta. Lisäksi tarvittaisiin hieman toimitohenkilöstön työaikaa tuen maksamiseen liittyvien toimitotehtävien hoitamisessa.

Kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen tasokorotuksia koskevat ehdotukset

Vuonna 2003 lasten kotihoidon tukea saaneita perheitä oli kuukausittain keskimäärin noin 64 400 perhettä. Vuoden 2004 ensimmäisen vuosipuoliskon aikana tukea saaneita perheitä on ollut kuukausittain keskimäärin noin 63 700. Vuonna 2005 kotihoidon tukea arvioidaan maksettavan kuukausittain keskimäärin noin 62 400 perheelle.

Kotihoidon tuen menot vuonna 2003 olivat noin 290 000 000 euroa, josta hoitorahan osuus on noin 190 000 000 euroa. Vuoden 2004 alkupuoliskolla kotihoidon tuen hoitorahaa on maksettu noin 100 000 000 euroa.

Yksityisen hoidon tuen hoitorahaa maksettiin vuonna 2003 kuukausittain keskimäärin

noin 13 700 lapsesta, vuoden 2004 alkupuoliskolla keskimäärin noin 14 600 lapsesta. Vuonna 2005 arvioidaan, että tuen piirissä olisi kuukausittain keskimäärin 13 500 lasta.

Yksityisen hoidon tuen menot vuonna 2003 olivat noin 21 500 000 euroa, josta hoitorahan osuus on noin 19 000 000 euroa. Vuoden 2004 alkupuolella yksityisen hoidon tuen hoitorahaa on maksettu noin 10 000 000 euroa.

Lainmuutoksen johdosta kotihoidon tuen menojen arvioidaan lisääntyvän vuositasolla 31 460 000 eurolla ja yksityisen hoidon tuen menojen 3 170 000 eurolla, eli yhteensä 34 630 000 eurolla, mistä valtionosuutta (32,99 %) on 11 424 000 euroa. Lisäys on otettu huomioon valtion vuoden 2005 talousarvioesityksen momentilla 33.32.30.

Kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen hoitolisän määrän tarkistaminen

Hoitolisän vuositarkistus lisää jossain määrin lastenhoidon tuen päätösten lukumäärää ja asiakasyhteydenottoja, joista aiheutuu Kansaneläkelaitokselle hallinnollisia kustannuksia, mutta vastaavasti säästetään lastenhoidon tuen liikamaksusta ja takaisinperinnästä aiheutuvissa hallinnollisissa kustannuksissa.

4.2. Vaikutukset eri kansalaisryhmien asemaan

Ehdotetuilla muutoksilla olisi vaikutusta toiseen maahan työskentelemään siirtyvien henkilöiden etuuksien pysyvyyden kannalta. Sosiaaliturva-asetuksen tavoitteiden mukaisesti pyritään estämään etuuksien katkeaminen ja perheiden jääminen kokonaan vaille etuuksia. Toisaalta etuuksien yhteensovittamisella estetään päällekkäisten etuuksien maksaminen eri valtioista.

Erityisesti elatustukea koskevissa ehdotuksissa on pyritty etuutta saavan lapsen edun mukaisesti ottamaan huomioon se, että sosiaaliturva-asetuksen soveltaminen ei johtaisi etuuksien maksamisen viivästymiseen tai katkeamiseen. Asetuksen soveltamisessa vaadittava asiantuntemus ja mahdollisimman nopea päätöksenteko turvattaisiin ulkomailla

asuvia lapsia koskevien hakemusten keskitämisellä yhteen kuntaan. Toisaalta tukeen ulkomailta oikeutettujen Suomessa asuvien lasten olisi joissakin tapauksissa mahdollista saada jatkossa käytännössä apua kotimaista elatustukea korkeamman ulkomaisen etuuden hakemiseen.

Sosiaaliturva-asetuksen soveltamisen varmistaminen koko maan kattavasti lisääisi ihmisten alueellista yhdenvertaisuutta, sillä heillä olisi yhtäläiset mahdollisuudet saada etuuksia asuinpaikastaan riippumatta.

Kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen tasokorotusta koskevien ehdotusten tarkoituksena on tukea perheiden mahdollisuuksia valita perheen kannalta sopivin tapa lapsensa hoidon järjestämiseksi. Korotus kohdennetaan kaikille niille perheille, jotka ovat valinneet kunnan järjestämän päivähoidon vaihtoehtona joko kotona hoitamisen alle kolmivuotiaan lapsen kohdalla tai yksityisen hoidon alle kouluikäisen lapsen kohdalla.

Kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen hoitolisän määrän vuositarkistusta koskevilla ehdotuksilla pyritään parantamaan tuen saajien oikeusturvaa ja tuen saannin ennakoitavuutta. Tarkoituksena on turvata perheille oikean suuruinen hoitolisä ja välttämään liikamaksuista aiheutuvia tuen takaisinperintöjä.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama asumisperusteista sosiaaliturvaa selvittänyt työryhmä (SOLMU 3) esitti raportissaan (Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuisioita 2003:22) muun muassa sosiaaliturva-asetuksen soveltamiseksi tarvittavien muutosten tekemistä lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin sekä elatusturvalakiin. Työryhmän työhön pohjautuva hallituksen esitys (76/2004) asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta annettiin eduskunnalle keväällä 2004. Siihen ei sisällynyt kotihoidon tukea tai elatustukea koskevia ehdotuksia.

Sosiaali- ja terveysministeriön kesäkuussa

2003 asettaman Kotihoidon tuen ja elatus-tuen sosiaaliturva-asetuksen mukaista ulkomaille maksamista valmistelevalle työryhmän tavoitteena oli selvittää kotihoidon tukea ja elatustukea koskevan kansallisen lainsäädännön ja etuuksien myöntämismenettelyn uudistamistarve siten, että etuuksien maksaminen sosiaaliturva-asetuksen mukaisissa kansainvälisissä tilanteissa toteutuu. Työryhmän raportti (Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2004:6) valmistui maaliskuussa 2004. Työryhmäraporttiin sisältyi ehdotus tarvittavista muutoksista lasten kotihoidon tuesta ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin ja elatusturvalakiin.

Esityksessä ehdotetut lakimuutokset on valmisteltu kotihoidon tuen ja elatus-tuen ulkomaille maksamista selvittäneen työryhmän muistioon sisältyvien lakiehdotusten sekä niistä saatujen lausuntojen pohjalta virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä.

Kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen tasokorotuksia sekä kotihoidon tuen hoitolisän määrän tarkistamista koskevat ehdotukset on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä.

5.2. Lausunnot

Kotihoidon tuen ja elatus-tuen ulkomaille maksamista selvittäneen työryhmän muistioista (Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 2004:6) pyydettiin lausunnot keskeisiltä aiheeseen liittyviltä tahoilta. Lausunnon antoivat oikeusministeriö, ulkoasiainministeriö, valtiovarainministeriö, Suomen Kuntaliitto, Helsingin kaupunki ja Huitisten kaupunki. Kansaneläkelaitos ei katsonut tarpeelliseksi antaa erillistä lausuntoa, sillä se osallistui kiinteästi lakiesityksen valmisteluun.

Ehdotettuja lakimuutoksia pidettiin lausunnoissa yleisesti ottaen kannatettavina.

Ulkoasiainministeriön mukaan, vaikka sosiaaliturva-asetus on Suomessa suoraan sovellettavaa oikeutta, on asetuksen takaamien oikeuksien toteuttamiseksi erityisesti lapsen edun kannalta tarpeen säätää kansainvälisistä tilanteista myös kansallisen lainsäädännön tasolla. Lisäksi ulkoasiainministeriö korosti, että on tärkeää luoda selkeät menettelytavat

etuuksien maksamisen toteuttamiseksi käytännössä.

Oikeusministeriö totesi lausunnossaan ehdotusten turvaavan kotihoidon tuen hoitorahan ja hoitolisän sekä elatus-tuen maksamisen toiseen jäsenvaltioon asetuksessa ja EY-tuomioistuimen oikeuskäytännössä edellytetyllä tavalla.

Lisäksi oikeusministeriö totesi, että elatus-tuen maksamista ulkomaille koskeva ehdotus ei aiheuta muutoksia oikeusministeriön toimialalla. Elatusavun perintäjärjestelmä säilyy perusteiltaan entisellään riippumatta siitä, maksetaanko elatustukea ulkomaille vai Suomeen. Elatus-tuen toimeenpanon keskittäminen yhteen kuntaan tilanteissa, joissa lapsella ei ole kotikuntaa Suomessa, pohjautuu oikeusministeriön mukaan tehtävien tarkoituksenmukaiseen jakamiseen kuntien välillä eikä vaikuta muun muassa oikeushallinnon ulosottoimeen.

Valtiovarainministeriöllä ei ollut huomautettavaa ehdotettuihin säännösmuutoksiin ja menettelyihin, jotka vastaavat sen mukaan sisällöltään vuoden 2004 talousarvioon momentille 33.15.53 kirjattua nykyistä käytäntöä.

Suomen Kuntaliitto piti lausunnossaan ehdotettuja ratkaisumalleja oikeana. Se korosti rahoitusvastuun ulkomaille olevien lasten osalta kuuluvan valtiolle eikä kunnille, sillä kyse on valtion tekemästä sitoumuksesta aiheutuvista tilanteista. Suomen Kuntaliitto toi ehdotuksen mukaisesti esille, että toimeksiantosopimusmallia käytäntöön sovellettaessa on kunnalle aiheutuvat kustannukset korvattava täyden korvauksen periaatteen mukaisesti.

Helsingin kaupungin mukaan elatus-tuen toimeenpano sosiaaliturva-asetuksen mukaisissa tilanteissa tulisi hoitaa tässä vaiheessa työryhmämuistiossa esitetyllä tavalla. Elatus-tuen ulkomaille maksamisen keskittäminen yhteen kuntaan olisi selkeä vaihtoehto. Sen sijaan Suomessa asuvien lasten oikeus saada elatustukea muusta EU-maasta olisi Helsingin kaupungin mukaan toimenpiteiltään vaativa asia. Kun lapsen kotikunta on toimeksiantosopimuksen tehneen kunnan ja Kansaneläkelaitoksen avulla selvittänyt, että ensisijainen maksaja on muu EU-maa, huoltaja ohjattaisiin hakemaan elatustukea kyseessä

olevasta maasta. Hakeminen edellyttäisi vieraskielisen hakemuksen täyttämistä sekä elatustuen perusteena olevan asiakirjan kääntämistä kyseisen maan kielelle. Helsingin kaupungin lausunnossaan esittämät täsmennysehdotukset on otettu huomioon esityksen valmistelussa.

6. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

6.1. Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy valtion vuoden 2005 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

6.2. Riippuvuus kansainvälisistä sopimuksista

Elatustuen osalta ehdotettujen muutosten tarve on todennäköisesti määräaikainen ja niiden kesto riippuu sosiaaliturva-asetuksen uudistamisen etenemisestä. Asetuksen uudistamisprosessi on viety loppuun kevään 2004 kuluessa ja uusi sosiaaliturvan koordinointi-asetus on hyväksytty. Asetus tulee kuitenkin sovellettavaksi vasta kun uusi täytäntöönpanoasetus on hyväksytty. Komissio antanee ehdotuksen täytäntöönpanoasetukseksi vuoden 2005 vaihteessa ja sen hyväksyminen tapahtunee vuonna 2006, joten asetukset tulevat voimaan aikaisintaan vuonna 2007.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1.1. Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta

3 §. *Hoitomuodon valinta.* Pykälään on tarkoitus lisätä 2 momentti, jonka mukaan lapsen tosiasialliseen Suomessa asumiseen rinnastetaan tilanteet, joissa lapsi ei oleskele Suomessa, mutta lapsesta on oikeus tässä laissa tarkoitettuun kotihoidon tuen hoitorahaan ja hoitolisään sosiaaliturva-asetuksen perusteella.

4 §. *Hoitoraha.* Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että perheen yhdestä alle kolmivuotiaasta lapsesta maksettavaa kotihoidon tuen hoitorahaa korotettaisiin nykyisestä 252,28 eurosta 294,28 euroon kalenterikuukaudessa. Vastaavasti 3 momenttia muutettaisiin niin, että yksityisen hoidon tuen hoitorahan perusmäärä nousisi nykyisestä 117,73 eurosta 137,33 euroon. Lisäksi 3 momenttiin on teknisenä korjauksena lisätty sana lapsesta.

6 §. *Hoitolisän määräytyminen.* Voimassa olevan lain 6 pykälän 4 momentin mukaan Kansaneläkelaitoksen on tarkistettava hoitolisän määrä, jos hoitolisään vaikuttavat tulot ovat olennaisesti muuttuneet tai jos tarkistamisesta on muutos aiheutta. Kyseinen momentti on tarkoitus kumota ja säätää hoitolisän tarkistamisesta uudessa 6 a pykälässä.

6 a §. *Hoitolisän tarkistaminen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin hoitolisän vuositarkistuksesta. Voimassa olevassa laissa ei ole säädetty Kansaneläkelaitokselle mahdollisuutta velvoittaa tuensaajaa ilmoittamaan esimerkiksi vuosittain tulonsa, jotta hoitolisän määrä voitaisiin tarkistaa. Tuensaajalla on velvollisuus ilmoittaa tuloissaan tapahtuneista muutoksista Kansaneläkelaitokselle lain 23 §:n mukaan. Tuensaaja ei välttämättä tiedosta tulojensa muuttuneen niin että sillä olisi vaikutusta hoitolisän määrään tai hän jättää tarkoituksella tulojen muutoksen ilmoittamatta. Tämä on johtanut usein liika-maksuun ja tuen takaisinperintään. Uusi säännös vastaisi muun muassa asumistukilain

ja maahanmuuttajien erityistuesta annetun lain säännöksiä tulosidonnaisen etuuden vuositarkistuksesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hoitolisän tarkistamisesta silloin, kun perheen tilanteessa tapahtuu hoitolisän määrään vaikuttavia muutoksia ennen kuin hoitolisän alkamisesta tai edellisestä tarkastamisesta on kulunut vuosi. Pykälän 3 momentti koskisi lähinnä tilanteita, joissa hoitolisää korotetaan takautuvasti perheen tulojen laskettua. Hoitolisää korotettaisiin enintään kuudelta kuukaudelta takautuvasti tulojen muutoksen ilmoittamisesta. Tämä vastaa lastenhoidontuen takautuvaa hakuaikaa.

9 §. *Rahoitus.* Pykälän 1 momenttia on tarkoitus muuttaa siten, että siihen lisätään maininta valtion korvauksesta 3 §:n 2 momentin nojalla maksetusta tuesta aiheutuvista kustannuksista Kansaneläkelaitokselle.

Pykälään on tarkoitus lisätä kunnan kustannusten korvaamista koskevaa 2 momenttia vastaava uusi 3 momentti, jonka mukaan valtion maksettavaksi tulevien kustannusten korvaus määrätään kuukausittain käyttäen perusteena 3 §:n 2 momentin nojalla tukeen oikeutettujen perusteella maksettavia tukia. Lisäksi 4 momenttiin lisätään kuntien ohella viittaus valtioon. Valtion osalta menettely olisi sama kuin kunnillakin, eli korvauksesta vähennettäisiin mahdollinen ennakon ja maksetun tuen erotus sekä takaisinperityt etuudet.

10 §. *Ennakoiden maksaminen.* Pykälän 1 momenttiin on tarkoitus lisätä maininta korvauksesta 9 §:n 3 momentin nojalla maksettavien etuuksien osalta. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin niin, että siinä mainitaan kunnan lisäksi valtion velvollisuus maksaa korvaus kansaneläkelaitokselle sen määrämällä tavalla ennakoon.

1.2. Elatusturvalaki

1 §. *Lain tarkoitus ja soveltamisala.* Pykälään on tarkoitus lisätä uusi 3 momentti, joka koskee poikkeamista Suomessa asumisen vaatimuksesta. Uuden 3 momentin mukaan vaatimusta lapsen asumisesta Suomessa ei

sovelleta, jos lapsella on oikeus elatustukeen Suomesta sosiaaliturva-asetuksen perusteella.

3 §. *Toimeenpano.* Pykälään on tarkoituis lisätä uudet 3 – 5 momentit. Pykälän 2 momentin mukaan elatusturvalain mukaisia tehtäviä hoitavalle toimielimelle kuuluvista tehtävistä huolehtii sen kunnan toimielin, missä lapsella on kotikunta. Uudessa 3 momentissa on tarkoituis säätää tilanteista, joissa lapsella ei ole kotikuntaa Suomessa, mutta hänellä on oikeus saada elatustukea Suomesta sosiaaliturva-asetuksen perusteella. Tällöin elatus-tuen maksamisesta ja toimeenpanosta huolehtisi sen kunnan toimielin, joka on sitoutunut siihen sosiaali- ja terveysministeriön kanssa tekemällään kuntalain (365/1995) 2 §:n 2 momentissa tarkoitettulla toimeksiantosopimuksella.

Elatusturvalain toimeenpano sisältää elatusturvalain 1 §:n mukaan kolme asiakokoisuutta: 1) elatus-tuen maksamisen, 2) toimenpiteet elatusavun perimiseksi ja 3) toimenpiteet elatusavun vahvistamiseksi ja muuttamiseksi. Näistä kaksi ensimmäistä keskitettäisiin toimeksiantosopimuksen tehneeseen kuntaan sosiaaliturva-asetuksen mukaisissa tilanteissa, joissa lapsella ei ole kotikuntaa Suomessa. Sen sijaan elatusavun vahvistaminen jätettäisiin järjestelyn ulkopuolelle ja siihen sovellettaisiin jatkossakin nykyisiä lapsen elatuksesta annetun lain ja elatusturvalain säännöksiä. Toimeksiantosopimuksen tehnyt kunta antaisi tällöinkin tarvittaessa virka-apua muille kunnille ja avustaisi asianosaisia.

Ulkomailla asuvaa lasta koskeva elatustukihakemus siirrettäisiin toimeksiantosopimuksen tehneeseen kuntaan, joka maksaisi tuen niin kauan, kuin kyseessä olevalla lapsella on sosiaaliturva-asetuksen mukaan oikeus elatustukeen Suomesta. Sama kunta huolehtisi elatus-tuen perinnästä kunnes perintä on suoritettu loppuun tai kun lapselle mahdollisesti maahanmuuton seurauksena tulee kotikunta Suomessa.

Toimeksiantosopimuksen tehnyt kunta voisi päättää elatusturvalain 20 §:n mukaisesta elatusvelvollisen vapauttamisesta korvaamasta elatustukivelkaa myös siltä ajalta, kun tuen kustannuksista on vastannut valtio. Valtio rinnastettaisiin siten kuntaan näissä tapauksissa.

Uudessa 4 momentissa säädettäisiin sosiaaliturva-asetukseen liittyvän neuvonnan antamisesta. Säännöksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriö voisi sopia kunnan kanssa toimeksiantosopimuksella sosiaaliturva-asetukseen liittyvän neuvonnan antamisesta muille kunnille.

Neuvonta koskisi myös Suomessa asuvia lapsia. Lapsen kotikunta voisi selvittää tarvittaessa toimeksiantosopimuksen tehneen kunnan ja Kansaneläkelaitoksen avulla ulkomailta asuvan elatusvelvollisen tilanteen. Jos tällöin ilmenee, että lapsella olisi oikeus elatus-tukeen muusta jäsenvaltiosta, avustaisi kunta elatus-tuen hakijaa saamaan elatustukihakemuksen vireille ensisijaisesti maksuvelvollisessa maassa. Lapsen kotikunta voisi lakauttaa elatus-tuen maksamisen tai maksaa tarvittaessa ainoastaan erotusetuutta kun elatus-tuki maksetaan sosiaaliturva-asetuksen perusteella toisesta valtiosta. Etuuden maksun siirtyessä maasta toiseen käytettäisiin tarpeen mukaan täytäntöönpanoasetuksen 111 artiklan takaisinperintäsäännöksiä. Kun etuuden maksaminen olisi siirretty elatusvelvollisen työskentelyvaltioon, työskentelyvaltio perisi jatkossa oman lainsäädäntönsä mukaan maksamansa tuen elatusvelvolliselta. Ennen siirtoa maksamatta jääneiden elatusapujen ja Suomesta maksettujen elatus-tukien eli niin kutsutun elatusapurästin perintätoimivalta jäisi lapsen kotikunnalle.

Uudessa 5 momentissa säädettäisiin 3 ja 4 momentissa tarkoitettun toimeksiantosopimuksen vähimmäissisällöstä. Mahdolliset sopimusta koskevat riidat käsiteltäisiin hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

4 a §. *Kustannusten korvaaminen eräissä tilanteissa.* Ehdotettu 4 a § on kokonaan uusi. Siinä säädettäisiin toimeksiantosopimuksen tehneelle kunnalle suoritettavista korvauksista.

Pykälän 1 momentin mukaan valtio korvaisi elatus-tuen ulkomaille maksamisesta ja sosiaaliturva-asetusta koskevan neuvonnan antamisesta muille kunnille aiheutuvat kustannukset täysimääräisesti toimeksiantosopimuksen tehneelle kunnalle. Korvauksen on tarkoituis olla kattava. Suoranaisten etuuskien maksamisesta aiheutuvien kustannusten kor-

vaamisesta säädettäisiin tarkemmin 2 momentissa. Etuuden maksamisesta aiheutuvien kustannusten lisäksi kunnalle tulisi korvata toimeksiantosopimuksessa tarkemmin sovitavalla tavalla sosiaaliturva-asetusta koskevan asiantuntemuksen ylläpitämisestä ja muiden kuntien neuvonnasta aiheutuvat henkilöstökustannukset sekä toimeksiannon toteuttamisesta aiheutuvat hallinto- ja muut vastaavat kulut. Hallintokuluina voitaisiin pitää esimerkiksi mahdollisia elatustuen toimeenpanossa välttämättömiä käänköskuluja.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tarkemmin etuuksien maksamisesta aiheutuneiden kustannusten korvaamisesta. Korvaus maksettaisiin vuosittain jälkikäteen toimeksiantosopimuksen tehneen kunnan ilmoituksen perusteella. Korvauksen perusteena olisivat kyseisenä vuonna sosiaaliturva-asetuksen perusteella maksetut elatustuet vähennettynä niiden elatustukien määrällä, jotka kunta on saanut perityksi elatustuen korvaukseksi elatusvelvollisilta.

Pykälän 3 momentti sisältäisi valtuutuksen antaa tarvittaessa tarkempia säännöksiä kustannusten korvaamisesta valtioneuvoston asetuksella.

26 a §. *Kansaneläkelaitoksen tietojensaantioikeus.* Ehdotettu 26 a § on kokonaan uusi. Siinä säädettäisiin kunnan toimielimen velvollisuudesta luovuttaa Kansaneläkelaitokselle sosiaaliturva-asetuksen mukaista etuuksien yhteensovittamista varten välttämättömät elatustuen maksamiseen liittyvät tiedot.

Tietojen luovuttaminen tapahtuisi Kansaneläkelaitoksen pyynnöstä.

Voimaantulosäännös. Ehdotettu laki tulisi voimaan 1.1.2005. Ennen lain voimaantuloa esille tulevat elatustuen ulkomaille maksamista koskevat hakemukset hoidettaisiin väliaikaisjärjestelyinä toimeksiantosopimuksella yhden tai tarvittaessa useamman kunnan kanssa.

2. Tarkemmat säännökset

Elatusturvalain 4 a §:ään ehdotetaan mahdollisuutta säätää 3 §:n 3 ja 4 momentin perusteella toimeksiantosopimuksen tehneelle kunnalle aiheutuvien kustannusten korvaamisesta tarvittaessa tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Koska esitys koskee EY-asetusta, esimerkiksi oikeudesta etuuksiin tai etuuksien yhteensovittamisesta ei voida säätää kansallisessa laissa. Sen sijaan olisi tarpeen laatia sosiaaliturva-asetuksen soveltamista elatustueen koskeva ohjeistus kunnille.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1128/1996) 6 §:n 4 momentti,

muutetaan 4 §:n 2 ja 3 momentti, 9 §:n 1 ja 3 momentti ja 10 § sellaisena kuin niistä ovat 4 §:n 2 ja 3 momentti laissa 562/2000 sekä 10 § osaksi viimeksi mainitussa laissa, sekä

lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1291/1999, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, 9 §:ään uusi 3 momentti, jolloin muutettu 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, ja lakiin uusi 6 a § seuraavasti:

3 §

Hoitomuodon valinta

Lapsen tosiasialliseen Suomessa asumiseen rinnastetaan tilanteet, joissa lapsi ei oleskele Suomessa mutta lapsesta on oikeus tässä laissa tarkoitettuun kotihoidon tuen hoitorahaan ja hoitolisään sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammattiharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 perusteella.

4 §

Hoitoraha

Kotihoidon tuen hoitoraha on perheen yhdestä alle kolmivuotiaasta lapsesta 294,28 euroa ja kustakin seuraavasta alle kolmivuotiaasta lapsesta 84,09 euroa sekä kustakin muusta lapsesta 50,46 euroa kalenterikaudessa.

Yksityisen hoidon tuen hoitoraha on perheen kustakin lapsesta 137,33 euroa kalenterikaudessa. Sen saaminen edellyttää, että vanhemmat tai muut huoltajat eivät perheen kenenkään lapsen osalta käytä oikeutta kotihoidon tukeen.

6 a §

Hoitolisän tarkistaminen

Hoitolisä tarkistetaan, kun hoitolisän alkamisesta tai edellisestä tarkistamisesta on kulunut vuosi (*vuositarkistus*).

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, hoitolisä on tarkistettava:

1) jos hoitolisään vaikuttavat perheen tulot ovat nousseet vähintään 10 prosenttia;

2) jos hoitolisään vaikuttavat perheen tulot ovat laskeneet ja siitä on esitetty luotettava selvitys;

3) jos perheeseen kuuluvien henkilöiden lukumäärä muuttuu; tai

4) jos hoitolisän tarkistamiseen on muutoin aihetta.

Hoitolisää korotetaan takautuvasti enintään kuudelta kuukaudelta tulojen muutoksen ilmoittamisesta.

9 §

Rahoitus

Kunta korvaa tämän lain nojalla maksetusta tuesta Kansaneläkelaitokselle aiheutuvat kustannukset, lukuun ottamatta 3 §:n 2 momentin nojalla maksetusta tuesta aiheutuvia kustannuksia, jotka valtio korvaa Kansaneläkelaitokselle.

Valtion 1 momentin nojalla maksettavaksi tulevien kustannusten korvaus määrätään kunnakin kuukautena käyttäen perusteena 3 §:n 2 momentin nojalla tukeen oikeutettujen perusteella maksettavia tukia.

Kustannusten korvauksesta vähennetään asianomaisen kunnan tai valtion aikaisemmin korvaamien kustannusten ja maksetun tuen erotus sekä takaisin peritty tuki.

10 §

Ennakoiden maksaminen

Kansaneläkelaitoksen on viimeistään kunkin kuukauden 15 päivänä ilmoitettava kunnalle ja 9 §:n 3 momentin nojalla maksettavien etuuksien osalta valtiolle sinä kuukaute-na tukea saavien henkilöiden tukien yhteismäärä.

Kunnan tai vastaavasti valtion on 1 momentissa tarkoitettun ilmoituksen perusteella viimeistään saman kuukauden 20 päivänä maksettava kansaneläkelaitokselle sen määräämällä tavalla ennakoon 1 momentissa tarkoitettu euromäärä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2005.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki**elatusurvalain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 7 päivänä elokuuta 1998 annetun elatusurvalain (671/1998) 1 §:ään uusi 3 momentti, 3 §:ään uusi 3 – 5 momentti ja lakiin uusi 4 a § ja 26 a § seuraavasti:

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Mitä edellä tässä pykälässä säädetään lapsen asumisesta Suomessa, ei sovelleta, jos lapsella on oikeus elatustukeen Suomesta sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, jäljempänä sosiaaliturva-asetus, perusteella.

3 §

Toimeenpano

Jos lapsella on oikeus saada elatustukea Suomesta sosiaaliturva-asetuksen perusteella mutta lapsella ei ole kotikuntaa Suomessa, elatustuen maksamisesta ja kunnalle kuuluvista toimenpiteistä elatusavun perimiseksi huolehtii sen kunnan toimielin, joka on sitoutunut siihen sosiaali- ja terveysministeriön kanssa tekemässään kuntalain (365/1995) 2 §:n 2 momentissa tarkoitettussa toimeksiantosopimuksessa.

Lisäksi toimeksiantosopimuksella voidaan sopia, että kunta antaa muille kunnille sosiaaliturva-asetukseen liittyvää neuvontaa.

Edellä 3 ja 4 momentissa tarkoitettussa toimeksiantosopimuksessa tulee sopia ainakin

valtion maksettavan korvauksen määrästä ja maksamisesta 4 a §:ssä säädettyjä perusteita noudattaen, sopimuksen voimassaoloajasta sekä sopimuksen irtisanomisesta. Sopimusta koskeva riita käsitellään hallintoriita-asiana hallinto-oikeudessa siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

4 a §

Kustannusten korvaaminen eräissä tilanteissa

Valtio korvaa 3 §:n 3 momentin perusteella elatustuen maksamisesta aiheutuvat kustannukset täysimääräisesti toimeksiantosopimuksen tehneelle kunnalle. Lisäksi valtio korvaa toimeksiantosopimuksessa sovituin perustein ne henkilöstö- ja hallintokustannukset, joita kunnalle aiheutuu 3 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettujen tehtävien hoitamisesta.

Toimeksiantosopimuksen tehneen kunnan on ilmoitettava vuosittain valtiolle sosiaaliturva-asetuksen perusteella maksettujen elatustukien yhteismäärä sekä niiden sopimusajankohtaan kohdistuvien elatusapujen yhteismäärä, jotka kunta on saanut perityksi elatustuen korvaukseksi elatusvelvollisilta. Ilmoitus on tehtävä seuraavan vuoden tammikuun loppuun mennessä. Valtion on ilmoituksen perusteella maksettava kunnalle määrä, joka vastaa maksettujen tukien ja elatusvelvollisilta perityksi saatujen varojen erotusta.

Tarkempia säännöksiä kustannusten korvaamisesta voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

26 a §

Kansaneläkelaitoksen tietojensaantioikeus

Kansaneläkelaitoksella ja muutoksenhakuelimellä on oikeus saada pyynnöstä salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia kos-

kevien rajoitusten estämättä sosiaaliturva-asetuksen mukaista etuuksien yhteensovittamista varten välttämättömät elatustuen maksamiseen liittyvät tiedot kunnan toimielimeltä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 14 päivänä syyskuuta 2004

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Peruspalveluministeri *Liisa Hyssälä*

1.

Laki**lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta 20 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1128/1996) 6 §:n 4 momentti,
muutetaan 4 §:n 2 ja 3 momentti, 9 §:n 1 ja 3 momentti ja 10 § sellaisena kuin niistä ovat 4 §:n 2 ja 3 momentti laissa 562/2000 sekä 10 § osaksi viimeksi mainitussa laissa, sekä
lisätään 3 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1291/1999, uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, 9 §:ään uusi 3 momentti, jolloin muutettu 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, ja lakiin uusi 6 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

3 §

Hoitomuodon valinta

Tässä laissa tarkoitetun tuen saamisen edellytyksenä on, että lapsen vanhemmat tai muut huoltajat eivät valitse lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n 1 momentin mukaista päivähoitopaikkaa ja että lapsi tosiasiallisesti asuu Suomessa.

4 §

Hoitoraha

Kotihoidon tuen hoitoraha on perheen yhdestä alle kolmivuotiaasta lapsesta

Ehdotus

3 §

Hoitomuodon valinta

Tässä laissa tarkoitetun tuen saamisen edellytyksenä on, että lapsen vanhemmat tai muut huoltajat eivät valitse lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n 1 momentin mukaista päivähoitopaikkaa ja että lapsi tosiasiallisesti asuu Suomessa.

Lapsen tosiasialliseen Suomessa asumiseen rinnastetaan tilanteet, joissa lapsi ei oleskele Suomessa mutta lapsesta on oikeus tässä laissa tarkoitettuun kotihoidon tuen hoitorahaan ja hoitolisään sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 perusteella.

4 §

Hoitoraha

Kotihoidon tuen hoitoraha on perheen yhdestä alle kolmivuotiaasta lapsesta

Voimassa oleva laki

Ehdotus

252,28 euroa ja kustakin seuraavasta alle kolmivuotiaasta 84,09 euroa sekä kustakin muusta lapsesta 50,46 euroa kalenterikuukaudessa.

Yksityisen hoidon tuen hoitoraha on perheen kustakin lapsesta 117,73 euroa kalenterikuukaudessa. Sen saaminen edellyttää, että vanhemmat tai muut huoltajat eivät perheen kenenkään lapsen osalta käytä oikeutta kotihoidon tukeen.

294,28 euroa ja kustakin seuraavasta alle kolmivuotiaasta *lapsesta* 84,09 euroa sekä kustakin muusta lapsesta 50,46 euroa kalenterikuukaudessa.

Yksityisen hoidon tuen hoitoraha on perheen kustakin lapsesta 137,33 euroa kalenterikuukaudessa. Sen saaminen edellyttää, että vanhemmat tai muut huoltajat eivät perheen kenenkään lapsen osalta käytä oikeutta kotihoidon tukeen.

6 §

Hoitolisän määräytyminen

Hoitolisän määrää on tarkistettava, jos hoitolisään vaikuttavat tulot ovat olennaisesti muuttuneet tai jos tarkistamiseen muutoin on aihetta. Kansaneläkelaitos määrää, mitä olennaisella muutoksella tarkoitetaan.

6 §

Hoitolisän määräytyminen

(4 mom. kumotaan)

6 a §

Hoitolisän tarkistaminen

Hoitolisä tarkistetaan, kun hoitolisän alkamisesta tai edellisestä tarkistamisesta on kulunut vuosi (vuositarkistus).

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, hoitolisä on tarkistettava:

1) jos hoitolisään vaikuttavat perheen tulot ovat nousseet vähintään 10 prosenttia;

2) jos hoitolisään vaikuttavat perheen tulot ovat laskeneet ja siitä on esitetty luotettava selvitys;

3) jos perheeseen kuuluvien henkilöiden lukumäärä muuttuu; tai

4) jos hoitolisän tarkistamiseen on muutoin aihetta.

Hoitolisää korotetaan takautuvasti enintään kuudelta kuukaudelta tulojen muutoksen ilmoittamisesta.

9 §

Rahoitus

Kunta korvaa tämän lain nojalla maksettusta tuesta kansaneläkelaitokselle aiheutuvat kustannukset.

Kustannusten korvauksesta vähennetään asianomaisen kunnan aikaisemmin korvaamien kustannusten ja maksetun tuen erotus sekä takaisin peritty tuki.

10 §

Ennakoiden maksaminen

Kansaneläkelaitoksen on viimeistään kunkin kuukauden 15 päivänä ilmoitettava kunnalle sinä kuukautena tukea saavien henkilöiden tukien yhteismäärä.

Kunnan on 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen perusteella viimeistään saman kuukauden 20 päivänä maksettava kansaneläkelaitokselle sen määräämällä tavalla ennakkoon 1 momentissa tarkoitettu määrä.

9 §

Rahoitus

Kunta korvaa tämän lain nojalla maksettusta tuesta kansaneläkelaitokselle aiheutuvat kustannukset, lukuun ottamatta 3 §:n 2 momentin nojalla maksettusta tuesta aiheutuvia kustannuksia, jotka valtio korvaa Kansaneläkelaitokselle.

Valtion 1 momentin nojalla maksettavaksi tulevien kustannusten korvaus määrätään kunkin kuukautena käyttäen perusteena 3 §:n 2 momentin nojalla tukeen oikeutettujen perusteella maksettavia tukia.

Kustannusten korvauksesta vähennetään asianomaisen kunnan tai valtion aikaisemmin korvaamien kustannusten ja maksetun tuen erotus sekä takaisin peritty tuki.

10 §

Ennakoiden maksaminen

Kansaneläkelaitoksen on viimeistään kunkin kuukauden 15 päivänä ilmoitettava kunnalle ja 9 §:n 3 momentin nojalla maksettavien etuuksien osalta valtiolle sinä kuukautena tukea saavien henkilöiden tukien yhteismäärä.

Kunnan tai vastaavasti valtion on 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen perusteella viimeistään saman kuukauden 20 päivänä maksettava kansaneläkelaitokselle sen määräämällä tavalla ennakkoon 1 momentissa tarkoitettu euromäärä.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2005.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.